

Roč. XIII.

Čís 1.—3.

Vycházejí šestkrát do roka ve volných lhůtách.
Předplácí se na celý rok 60 h, do něm. zemí 70 h,
do ostatních zemí 80 h. — **Jednotlivá čísla** stojí
10 h, do něm. zemí 12 h, do ostatních zemí 15 h.

□ **HLASY** □
SVATOVÁCLAVSKÉ.

Sbírka časových brožur.

Majitel a vydavatel **Družstvo Vlast** v Praze 570-II.
Redaktor **Vlastimil Hálek**, farář v Liboci u Prahy.
• Administrace **Praha**, čís. 570-II., Žitná ulice. •

Boj křesťanství s pohanstvím.

Mosaikový obraz z I. století v Římě.

Sestavil

FRANTIŠEK JIRÁSKO.

V PRAZE, 1913.

Tiskem a nákladem družstva Vlast.

Petr přichází do Říma.

Deset let po světové truchlohře na Kalvarii pohlčeno vše šírajícím časem.

Bylo to r. 42 po Kristu Pánu. Před světovládným městem Římem stanul cizinec. Tvář jeho jeví muže otužilého, bouři a nepohodě zvyklého. Jiskrné oči své upírá na město Řím. Šat jeho prostý ukazuje na obyvatele Palaestiny. Tak chodí rybáři lovící na jezeře Genesaretském. Známe cizince s prošedivělým vousem, jest to rybář, apoštol Petr.

Petr stojí tu zamyšlen před městem, z něhož hluk proniká až k jeho uším. Hlavou Petrovou táhnou myšlenky jako na podzim tažní ptáci krajinou: »Tys ono pyšné město, které střebáš jako upír všechnu krev, všechnu krásu, všechno zlato poddaných ti národů! Tys ta bezedná propast, v níž ztrácí se všechno zlato! Tys ten Babylon filosofických náhledů! Tys ono sodomské jablko, jež vábí svou oslňující bohoslužbou, ale vnitř je plno nemravnosti a spustlosti ba i zločinů. A právě zde v srdci tvém zbudují oltář Ježíši Kristu Ukřižovanému.« —

Rybář Galilejský patří pozorně na město. Řím rozkládá se na sedmi pahorcích po levém břehu řeky Tibery. I vrch Janikulus s pravé

strany pyšní se římskými chrámy. Z chrámů zvláště vyniká chrám Jupiterův na slavném Kapitoliu, největší to svatyně hrdého Říma. Dvěře i střecha chrámu lesknou se zlatem. K této svatyni, hořící v lesku slunečním jako druhé slunce, vede sto schodů. Celé mraveniště rozkládá se před zrakem zamyšleného Petra. Na půl druhého milionu čítá město, jež jest králem mezi městy světa, jež jest pokladnicí všeho, co vzácného dává bezedné moře i zákeřné nitro země.

Petr vkročil do města; procházel jeho křivolakými ulicemi a pozoroval život tohoto mraveniště. Chtěl poznati vinici, na niž Pán ho zve. Řím v době příchodu Petrova byl středem umění, vědy, básnictví, škol filosofických, řečnických; bylo tu plno čitáren a bibliothek. Byl studnicí, do níž jako do hluboké nádržky stékala z celého světa všecka »kultura«, »osvěta«, umění pohan-ské. Četná knihkupectví vystavovala na odiv nejlepší plody básnické, a přímo vybízela: »Pouč se, vzdělávej se!« Ulice byly pěkně upraveny, umělecky stavěny, takže umožňovaly četnou frekvenci v té spleti ulic a uliček.

Ale jak to vypadalo při příchodu Petrově v Římě v ohledu náboženském, mravním, v životě společenském a rodinném? O tom nám podávají spisovatelé té doby smutný, pochmurný obraz.

Řím měl v té době na 400 chrámů. Modlo-
služba kvetla ve své nejspustlejší výstřednosti.

Každé božstvo a každá pověra podmaněných národů nalezla v Římě přívětivý domov. Vzpomeňme na oltář v Athenách s nápisem: »Neznámému bohu.« Římané, aby žádného boha ujařmených národů si nepohněvali, postavili chrám pro všechny bohy, pantheon, v němž pro nové a nové bohy vždy ještě místo se našlo. Tato nádherná stavba ještě dnes existuje a jest mezi všemi zbytky starověku nejlépe zachována. Jest to velikolepá kopule, do níž širokým otvorem svrchu dopadá světlo. Chrám jest zasvěcen Panně Marii a znám jest v Římě pod jménem: Santa Maria Rotonda.

Při snaze Římanů, všem bohům cizorodým popřáti místa na území Říma, stalo se, jak vypráví sv. Augustin, že počet bohů dostoupil u nich čísla 30.000. Toto ochotné přijímání cizích bohů a schvalování všech božstev a jejich rovnocenné uctívání musilo nutně vésti k náboženské lhostejnosti a konečně k opovrhování a popření bohů vůbec. Náboženský posměch měl jen krůček do propasti nevěry. Nevěra a pochybování o náboženské pravdě vůbec tak se rozmohly, že v směrodatných kruzích voláno zoufale: »Nic není pravda, všechno jest klam.« Při tom vládla nejhrubší pověra. Vykladači snů, hadači, kouzelníci těšili se veliké úctě a dělali znamenité obchody. Všichni tito řídili se zásadou: »Svět chce býti klamán, nuže klamejme ho!« Na starém Římu uplatnila se stará pravda, která nepozbyla

platnosti nikdy: »Čím více nevěry, tím více pověry.«

Jaká mohla býti při takovýchto náboženských názorech mravnost?

Nepravost každá byla náboženským názorem sankcírovaná, stvrzená. Nepravosti, které mezi křestany ani jmenovány býti nemají, páchány byly veřejně ve stínů oltářů bohů a bohyň. Učení o bozích velebilo všeobecně necudnost a cizoložství. Proto mohl pohan teskně zvolati: »Jak mám počítati si za hanbu to, čeho sami bohové mezi sebou se dopouštějí?« Hrůznými barvami tuto znemravnělost starého Říma vyličuje sv. Pavel ve svém listu k Římanům. Nechci nepravosti ty uváděti, abych křestánské ucho vaše neurazil.

K tomuto znemravňujícímu vlivu modlářství přistoupilo ne méně znemravňující *ohromné bohatství*, které stalo se kouzelným proutkem, jenž otevíral všechny zámky k jakékoliv rozkoši a nádheře. O císaři Augustovi se říkalo, že přejal město z cihel a zanechal je po sobě z mramoru. Řím skýtal celou řadu nádherných divadel, jejichž prostory pojaly v sebe až na 40.000 diváků. Byly přístupny všem občanům bohatým i chudým. Bylo tu množství veřejných lázní, které svými chodbami, síněmi a čítárnami podobaly se velikým palácům. V Římě vládla nádhera, která v dějinách lidstva nemá sobě rovné. Z toho můžeme usuzovati na nádheru boháčů římských. Domy luxus.

ních Římanů byly opravdu výkvětem umění všeho druhu. Podlahy byly vykládány mosaikovými, mramorovými dlaždicemi a pokryty byly vzácnými, perskými koberci. Na stěnách visely umělecké obrazy a ve výklencích a na podstavcích bělely se mramorové sochy. Na stěnách leskla se zrcadla zvýši muže, složená ze stříbrných desek a v nich odrážela se nádhera příbytku světovládného Římana.

V Římě vznikly *domy* šesti až sedmipatrové a nádherné paláce, k jichž stavbě často se užívalo nejdrahocennějšího a nejvzácnějšího staviva. Na př. Marcus Aemilius Scaurus vystavěl na Palatinu dům, jehož předdvorí bylo obklíčeno sloupy mramorovými, 12 m vysokými. Rytíř Mamurra, náčelník řemeslníků ve vojště Caesarově, dal všecky stěny svého nádherného obydlí vyložit mramorovými deskami. *Claudius*, císař, vynaložil na stavbu svého paláce v našich penězích přes million zlatých a sám filosof a řečník Cicero věnoval na stavbu svého příbytku 250.000 zl. t. j. 500.000 K. Na stěnách těchto nádherných příbytků, nezřídka v domech nižších tříd byly malby, které představovaly krajiny, sloupoví a prostřed obyčejně byly scény mythologické, výjevy z bájesloví. Mnozí spokojovali se vyobrazením trtín, květin a rozličných často rovněž tak ozdobných jako podivuhodných arabesk. Tak vyvíjela se při stavbách veřejných i soukromých čím dále tím větší nádhera a Augustus mohl se

chlubiti, že převzal město vystavené z cihel a zůstává Řím mramorový.

Jak *drahocenné věci byly v domě*, o tom svědčí malé ukázky. I nejobyčejnější kuchyňské nářadí bylo v mnohých domech ze stříbra. Cicero zaplatil pouze za krásně pracovaný stůl 100.000 korun. Boháči římské nosili na prstech prsteny, které pro své drahocenné perly, representovaly jmění do statisíc. Bohatý Říman Lucullus nevěděl ani, který ze svých nádherných purpurových plášťů si vzítí má, neboť měl jich na 200.

Jak to teprve vypadalo *ve skříních* a salonech vznešených dam římských?! *Plytvání penězi při hostinách* nedá se vypovědět. Připravovalo se tolik hledaných lahůdek, že dnešní labužníci nemají o tehdejší labužnictví ani zdání. Na př. při hostinách připravovaly se na koliký způsob páví jazýčky a mozečky z bažantů. K tomu se pilo víno z nejdálších končin světa. Byl-li žaludek přeplněn, tu labužníkovi bylo pomůženo od otroků pávím pérem. Žaludek se vyprázdnil a člověk mohl zase dále zvířecím způsobem upokojevati své choutky. Věru, že o mnohých boháčích římských platila slova sv. Pavla: »Jejichž bůh — břicho jest.« Sám slavný básník, který nedlouho před tím žil, nestyděl se za to, že byl také jedním kusem ze stáda Epikurova. — Z toho můžeme posouditi jak ohromné summy takové labužnictví a strojení pohltilo.

Na př. hostina u Lukulla stála 24.000 K — a to byla ještě jen obyčejná.

O vznešeném Římanu Apiciovi se vypravuje, že prostrojil při hostinách na 70,000.000 K. Pak spočítal si zůstatek a shledal, že mu zbylo jen 250.000 K. Proto sáhl si na život, neboť myslel, že by s takovou maličkostí nemohl žádnou jen trochu slušnou hostinu vystrojiti.

Požívavost vládla také u prostého lidu, ovšem pokud to prostředky a moc dovolovaly. Ideálem prostého lidu bylo: »*Chléb a zábavy.*« Pro tuto vášeň, všechno vidět, všeho užít a opatřiti si všeho, co hrdlo ráčí, vznešení Římané tlačili se k různým hodnostem a úřadům, lačněli po panství, které jim skytalo spolu prostředky k ukojení choutek všeho druhu.

Aby si kandidáti různých úřadů získali lid a opatřili si hlasovací lístek při volbách a tím i teplé nějaké místečko v úřadě, pořádali svým voličům velikolepá divadla, na př. závody zápasníků, rozdávali jim obilí a strojili jim hostiny. Když pak hlasy voličů skoupili a dosáhli svého cíle, pak hleděli se na poddaných lichvařením odškodniti; chtěli pak dostati zpět, co při volbách vyházeli a jako krvežízniví dravci vyssávali obyvatele poddaných jim krajin. »*Luksus jest otec rozkoše*« — praví dobře sv. Tomáš. Ano jest tomu tak. Rozhazování peněz plnými hrstěmi a utrácení, hraničící až se šílenstvím, stalo se úrodnou půdou oněch nepravostí, jimiž páni světa

sami svou lidskou přirozenost poskvrňovali a tak klesali pod zvířata.

V jakém stavu byl rodinný život?

Z toho, co jsme pověděli, patrně, že byl v rozkladu. Vlastně ani žádného rodinného života v pravém slova smyslu nebylo. Manželství, které má kořeny ve spořádaném rodinném životě, ztratilo svého mravního základu. Cizoložství a rozluka manželská byly na denním pořádku. Muž hleděl na ženu ne jako na družku svého života, ale jako na otrokyni a hromosvod své nálady a vášně. V té době znehodnocení stavu manželského dostoupilo vrcholu. Když pak muž ženu snížil a zkazil, zpustla žena jako muž. Jako muž dle libosti svou ženu zapudil, tak odlučovala se pak žena od svého muže a vstupovala v manželství s mužem jiným, ale i toho brzo opustila a vstoupila v manželství s mužem třetím. Spisovatelé té doby zaznamenali nám případy, že mnohá žena dotáhla to až na muže dvacátého, t. j. že 20 $\times$ byla provdána. Římský básník Marcial, aby šlehl nepořádnost ženy římské píše: »Ještě ani třicet dní neuplynulo a Telesilla provdává se již za desátého muže.« Ustavičné porušování věrnosti manželské a stále rozvody znechutily manželství vůbec. Nikdo nechtěl nésti břímě stavu manželského, ale jeho radosti užívatí chtěl každý a z toho vznikly ne-

pravosti co nejnepřirozenější a volající k nebi o pomstu.

Co mohlo býti z dětí za takovýchto poměrů.

Otec měl právo rozhodovati nad žitím i nežitím dítěte. Narozené dítě položili otci k nohám, zdvihl-li je, bylo vychováno, nechal-li je ležeti, nechtěl-li je více viděti bylo pohozeno na ulici, hozeno do vody, nebo ponecháno na pospas dravé zvěři v lese.

Když to s ním dopadlo nejlépe, bylo položeno někde na veřejném místě, aby je někdo našel, aby se ho ujal, a vychoval. Ale věru, že by bývalo častokráte pro takového červíčka lépe, aby raději zahynul neboť byl vychován k otroctví nebo k nepravosti. Dítě bylo zmrzačeno na svých údech, aby chlebodárci opatřovalo pohodlné živobyčí žebrotou a vzbuzovalo soustrast u kolemjdoucích. Bylo-li dítě na živu ponecháno, pak vyrůstalo v ovzduší otráveném falešnými zásadami. Jeho vychování ponecháno otrokům, kteří se buď mstili na něm jako na dítěti svého pána, t. j. učili je všelikým nezpůsobům, nemravnostem, aneb ponechávali mu plnou zvěř, aby až bude pánem, na ně pamatoval, proto že ke všem jeho výstřednostem mlčeli, a tak aby jim opatřil u sebe snesitelné obydlí.

Co ještě nebylo zkaženo, zkazilo divadlo, hry v cirku, nestydaté sochy bohů a bohyň, slavnosti na počest bohů a bohyň pořádané a

spojené s krvelačností a nejhorší nemravností, jakož i veřejné skandály, které byly na denním pořádku.

Tak jak básník Ovidius si stýská: »Lepší schvaluji, ale horší následuji« — klesalo pokolení od pokolení vždy hlouběji do mravní bídy.

Jaké byly poměry sociální — společenské?

Zpustlosti života rodinného odpovídaly přiměřeně rozhárané sociální poměry. Práce byla považována za hanbu a muže svobodného, neotroka nedůstojnou. Kdysi Řím zavolal si konsula od pluhu, nyní byl dělník vyloučen z veřejných úřadů. Chudšas měl na čele vypálené znamení hanby a platil za neschopného zastávati nějaký sebe menší úřad, ano platil za blázna a nepoctivce. Potkati žebráka platilo u Římanů za zlé znamení! Jedna z nejtemnějších stránek pohanství starověkého, jmenovitě v Římě, *bylo otroctví*. V Římě polovička občanů byla otroky, v provinciích pak dobrá třetina nesla pouta otrocká. Otroek nebyl považován ani za člověka, nýbrž hledělo se naň jako na tvora stojícího na nižším stupni, než je člověk. Filosof Seneka, vrstevník sv. Petra, otevřeně píše: »Proti otroku jest dovoleno všechno.« Otroek byl považován za věc, která se koupí, prodá, vydraží. Pro maličkost mohl pán otroka dáti zbičovati až do krve. Pro otroka neplatil žádný zákon, pro něho neplatilo žádné právo, pro něho nebylo žádného odvolání.

I římské dámy malou nepozornost při strojení trestaly tím, že otrokyně je strojící bodaly stiletem, ostrým to bodcem železným, do obnažených ramen a prsou až krev jim tekla. Se stárl-li otrok nebo otrokyně, pán a paní se více o ně nestarali.

Cato prodával staré sesláblé otroky za cenu starých nepotřebných koní. Ano otrok měl menší cenu než zvíře! Kdo zabil vola, byl trestán smrtí a kdo zabil otroka, jen zaň zaplatil dvojnásobnou tržní cenu. Vznešený Říman dal tělo provinivšího se otroka rozsekati a maso jeho hoditi murenám, zvláštním mořským rybám, aby měly potom, jak praví — lepší chuť. Tak úpěly dvě třetiny tehdejší společnosti v nejsmutnějším otroctví. Millions a millions bědovali v otrockých poutech, vzdáleni jsouce své vlasti, své rodiny, nikde jim nesvítal ani záblesk naděje na vysvobození, což divu, že srdce takových ubožáků propadlo zoufalství.

Nejvyšší stupeň ukrutnosti jevil se *při zápasech gladiatorských*. Otroci, zajatí, k smrti odsouzení zločinci, byli nuceni zápasiti buďto mezi sebou anebo s dravými zvířaty k obveselení zvědavého, krvelačného lidu. Mladí i staří, mužové i ženy, vysocí i nízcí měli největší zalíbení na těchto zápasech. Na sto párů lidí i dravců denně muselo vystupovati v areně římského cirku a pro obveselení novot žádostivých Římanů museli se vražditi. Augustus obmezil tyto krvavé zápasy

aspoň potud, že nařídil, že nesmí více lidí v jeden den spolu zápasiti než 120.

Obecenstvo jásalo nadšením nad mistrovskou ranou, která učinila konec ubohému člověku a zuřilo vztekem, chtěla-li raněná obět vyhnouti se smrti. Jemné dámy římské dávaly ozdobnou ručkou znamení, aby vítěz zraněho soka dorazil. Znamení to záleželo v ohnutí palce. Nejohroznějším z hrozných věcí jest člověk ve své vášni. Rozkoš a ukrutnost jsou sestry. Což divu, že se takovýmto hýřením nepřírozeným, nepravostí, krutostí a ohavnostmi zcela otupoval lidský cit pro lidskou důstojnost a lidskost, a že rozmrzelost a ošklivost nad lidským životem se rozmáhala vždy víc a víc, až hrozným způsobem, to jest ve způsobě sebevraždy, ovládla společnost lidskou. Těmito sebevraždami, četnými jakož i často zuřícími válkami ubývalo obyvatelstva. Nebylo ani dosti těch, kteří by bojovali v řadách jako vojínové.

Římané byli nuceni přijímati k zalidnění svých provincií divoké hordy, barbary zařazovati do vojska římského, a tak stavěti hráz proti valícím se proudům divokých národů. Všechny základy společnosti byly otřeseny a Řím šel krok za krokem neodvratné zkáze vstříc. Nebylo vyhnutí. Řím jako vnitru prohnivající strom připravoval se k svému pádu. Vážný dějepisec té doby praví: »Už jsme tak daleko ve špatnosti pokro-

čili, že již nemůžeme snésti zla ani léku proti tomu zlu.«

Tu objevil se Petr v Římě. Zástupce Ježíše Krista, Syna Božího, přišel, aby ve jménu svého božského mistra hledal a spasil, co bylo zahynulo. V duši jeho zněla ozvěnou slova božského mistra: »Pojďte ke mně všichni, kteří pracujete a obtíženi jste a já vás občerstvím.«

Petr v Římě.

Představme si klidně krácejícího Petra. Setká se se vznešeným Římanem tehdejší doby. Vznešený Říman cizince Petra osloví a rozvine se mezi nimi následující rozhovor. »Odkud jsi a kam jdeš?« táže se vznešený Říman. »Jsem z Východu a přicházím do Říma,« odpovídá skromně Petr. »Proč jsem přicházíš, s jakým úmyslem, za jakým cílem?« — »Chci zde hlásati náboženství pravého Boha, abych nešťastné lidi vytrhl z otroctví pověry, nevěry a hříchu, abych jim pomohl k věčné spáse.« — »A myslíš, že získáš zde přívržence?« — »To pevně doufám, neboť důvěřuji se v pomoc toho, jenž jest náš Bůh a Pán.« — »Jsi učený?« — »Jsem pouze prostý rybář.« — »Jsi snad ze vznešeného rodu?« — Jsem z Gallilee.« — »Máš nějaké jmění?« »Mým bohatstvím jest má chudoba.« — »Jak chceš daleko náboženství své rozšířiti?« »Dále než sahá římské panství.« — »A jak dlouho má trvati tvé náboženství.« — »Až do skonání světa.« »A jak

to míníš dokázati?« — »Ve jménu Toho, jenž mne poslal a jehož jsem zástupcem.« »Kdo tě poslal?« — »Ježíš Kristus, jednorozený Syn Boží, který v lidské podobě objevil se na zemi, učil, trpěl, za lidi na kříži umřel a třetího dne z mrtvých vstal, vstoupil na nebesa, sedí na pravici Boha Otce všemohoucího a odtud přijde, aby soudil všechny lidi.« — »Nu, můj dobrý cizince, dej pozor, aby se ti nestalo to, co se stalo tomu, jenž tě poslal.« »Nebojím se, zemřu-li já, přijdou po mně jiní a budou v mém započatém díle pokračovati.«

»Ano« volá *Petr* v nadšení a postava jeho jako by rostla, »co jsem já začal, v tom budou jiní pokračovati a milliony jich uvěří a hlasu mého a mých nástupců poslouchati budou. A Řím stane se srdcem nové říše, zbudované na troskách světovládného Říma, bude to říše Toho, jenž mne poslal a jenž mi řekl: neboj se — já jsem s tebou — já jsem přemohl svět.«

Vznešený Říman stojí tu v údivu nad podivným mužem z východu, nad slovy jeho potřásá nedůvěřivě hlavou, usmívá se a myslí si: »Ten cizinec nemá vše v hlavě v pořádku. Chce docílit tak velikých věcí a tak nepatrnými prostředky!« Hrdě odchází, útrpně hledě na Petra . .

A přece, co zdálo se bláznovstvím, stalo se pravdou. Učení tohoto cizince přemohlo svět, srazilo bůžky s jejich oltářů v prach a na troskách jejich vztyčilo kříž. Prostý rybář Galilejský opa-

noval velikou říši, mocný Řím, který za jeho příchodu byl na vrcholu své slávy. *Kde sv. Petr v Římě se zdržoval* při svém příchodu do Říma, o tom nemáme jistých zpráv. Někteří se domnívají, že našel asi přátelského přijetí u těch, kteří se vrátili z Jerusalema ze slavnosti letnic — jako křesťané. Někteří spisovatelé domnívají se, že Petr jako vzácný host byl přijat do rodiny Korneliů, z níž pocházel Kornelius, setník římský, kterého v Cesareji Petr s celou rodinou jako prvního pohana uvedl do církve Kristovy. Buď tomu jakkoliv, tolik jisto, že sv. Petr v Římě byl, stolicí biskupskou zde postavil a jako nejvyšší pastýř ze Říma celou církev Kristovu spravoval.

Z malých a slabých počátků vzrůstala se církev římská. Jako hvězdy na temné obloze, tak pozírali křesťané jasným okem k nebesům z obecné pobloudilosti a mravní zkázy; a přibývalo těch hvězd, neboť šlechetnější pohané vidouce jejich bezúhonnost, přidávali se k nim. Podobno bylo království nebeské kvasu; pronikalo vrstvu za vrstvou.

Křesťanství se vzrůstalo. Vynikající obce křesťanské a církve apoštolské byly v Římě, v Jerusalemě, Antiochii, Alexandrii, v Efézu a Korintě. Hlavou jejich byla církev Petrova, římská. A byla vždy za ní uznávána! Křesťanství se vzrůstalo vždy víc a více. *A v kom našlo mocnou podporovatelku?* V slabém, útlém, něžném stvoření — *v odstrkované, porobené ženě*. Řím a jeho cí-

sařství, přes svoji slavnou vzdělanost ve mnohých směrech tvořily spolu středisko, které zvláště tuhý odpor kladlo pravdám a zákonům evangelia. Je osvítiti, očistiti a nadpřirozeně povznésti bylo úkolem tvrdým a na pohled nemožným. A úkol ten provedla nová žena, žena pokřtěná, osvícená evangeliem Kristovým. Bez této ženy by práce Petrova a učedníků jeho nesešla se s takovým blahodárným a jistým účinkem. *Vizme, jak se to stalo.*

Antická, pohanská žena poskytovala hlásání evangelia půdu nanejvýš vhodnou, ku přijetí semene pravd božských připravenou.

Ve vysokých vrstvách tehdejší společnosti užívalo se srdce ženino dlouhou chvílí. A opravdu vznešená dáma, přesycená hmotnými rozkošemi, znavená pochlebnostmi, nemající žádného ideálu o dokonalosti duše, postrádající naděje v život posmrtný, těžce nesla takový život bez významu a ceny. Poněvadž žila v poměrech otrockých, bylo srdce její plno hořkosti. Jestliže v každém otroku byla lidská bytost mravně i společensky snižená, tím spíše jevíly se důsledky tohoto úpadku způsobem nejvýš žalostným u ženy, svojí přirozeností slabší a citlivější. Proto tedy s dychtivostí propůjčuje nešťastná družka mužova sluchu svého »dobré novině«, která zvěstuje příchod království Božího. Ve dvou protivných vrstvách starého světa setřásá žena se sebe i svou hanbu i svou nudu, aby s důvěrou obrátila se ke Kristu.

který náhle se objevuje na obzoru jejího smýšlení jako spasná hvězda.

Ponížená otrokyně boháčů, kteří ji utiskují a jí opovrhují, chví se nadějí, když slyší hlas zvěstovatelů evangelia. Sladké světlo zazáří nad její hlavou až dotud pohříženou ve hrozné noci, a po celých staletích bolestného opovržení neznámá útěcha zahřívá jí duši. Je to osvobození jejího svědomí, je to zrušení oné pohany, která těžce tlačila její srdce. V krvi prolité za ni Bohem Spasitelem, jenž je nade všechny pány na zemi, nachází opět svá práva a svou neporušenou důstojnost. V budoucnosti už nic nebude moci je seslabiti, nikdo jí je nebude moci upříti. Ačkoli v očích mužů zdá se sniženou, ona sama o sobě ví, že rovna jest i těm nejvyšším. Tato jistota ji povznáší a jitřenka lepšího života jí svítá.

Ale ani *dědička velikých jmen historických*, zrozená uprostřed bohatství, zhýčkaná vybranostmi neslýchaného přepychu, nezůstává pozadu a není nevšimavou vůči náboženské revoluci, která směřuje k tomu, aby převrátila všecko na jejím nebi i na zemi. Již dávno se jí znechutily lidové pověry, jakož i sobě odporující soustavy falešné filosofie. Do nitra jejího paláce doléhá ozvěna svatého slova a ona mu naslouchá. Zprvu jest jím překvapena, potom okouzlena a uchválena. Její duše počíná konečně žíti v bezpečných pravdách a v nadzemských nadějích.

Vůči novému evangeliu nebyla žena dlouho na rozpacích. Záhy chápe jeho smysl i dosah. Tomu Spasiteli, jenž se jí blíží přísný sice ve své mravouce a velitelský ve svém učení, za to však krásný ve svém Božství, tak sladký ve svém milosrdenství a tak těšivý ve svých slibech, tomu věří bez odporu, jemu se svěřuje s láskou.

Učení pohanští mužové se domnívali, že zasadí smrtelnou ránu učení křesťanskému, *vydají-li je veřejnému posměchu*. Mluvili s opovržením o jeho učení: »Je to pověra otroků.« Svými vtipy napadali prostředky, jichž pomocí se toto učení šířilo. Vyličovali šířitele křesťanství jako sprosté sektáře, kteří se ukrývají jako zločinci, strachující se denního světla, kteří mlčí před starci, před otci rodin a před lidmi zdravého rozumu, poněvadž tito by odbyli jejich řeči pokrčením ramen, kteří však vyhledávají pouze otroky na předměstích, aby jim přednášeli své báchorky.

Takto tedy hlásání křesťanství ženě tříd prostých je směšností, která nejdříve poutá pozornost nepřátelských pozorovatelů. Toto náboženství má pouze vyznavače u pověrčivých otrokyní, jeho nesmyslnost vnuká hluboký odpor i těm nejposlednějším mužům.

Ale ženy úšklebkem a posměchem svých mužů nedaly se másti a dychtivě obracely duši svou k slunci evangelia Kristova, aby co nejvíce paprsků ji zahřálo. Ký div! Náboženství, v němž všecko poskytuje útěchu, hodilo se tak výborně

bytostem určeným aby trpěly! Náboženství skvící se naprostou čistotou, bylo tak vhodně přizpůsobeno bytostem nadaným vznešenými city.

Způsob, jakým šířila se pravda křesťanská v dobách dávnych jest tento. Evangelium bylo z počátku hlásáno malými lidmi malým lidem. Prvním zasvěcovačem býval nejčastěji muž z nižší třídy lidu, nějaký v písmě nezběhlý řemeslník, jehož Duch Boží se byl zmocnil. Tento roznašeč radostné zprávy (evangelia) jen zřídka vnikal do středu měst, ale dával přednost chudým čtvrtím města, kdež se usazoval při silnicích a hřbitovech. Navazoval styky s kolemjdoucími tím, že buď je žádal o práci, buď že chtěl nějakého poučení. Jakmile rozhovor se rozpředl, řemeslník brzy v něm umlknul, aby v něm nechal mluvit apoštola. Jako apoštol mluvil ohnivě o pokladu, který nosil ve své duši a snažil se vzbuditi u svého posluchače touhu po něm.

Muž neposlouchal vždy jeho řeči, jsa příliš zaměstnán a příliš hrubý. Jestliže někdy přece vyslechl tuto podivnou řeč, brzy odcházel od něho s posměchem, lhostejně a hlavně s nevěrou. Jak praví Celsus, i ten nejposlednější z mužů ukazoval přirozeně odpor proti tomu nesmyslnému učení.

Avšak *žena daleko přístupnější nadpřirozeným pomyslům* a více vábena k ideálu, nepočínala si s touto lehkomyšlností. Ráda naslouchala a ráda se pokořila. Bylť v řeči neznámého muže,

bratra právě tak bídného a právě tak chudého jako ona sama, jakýsi přízvuk, který ji dojímal. Libovala si v řeči, která ji zvala k vnitřní ušlechtilosti, k životu čistému k důvěře v jednoho dobrého a milosrdného Boha, jenž z lásky k ní zemřel, aby ji spasil.

Pro tohoto lidského tvora, k němuž země i nebe byly stejně nevlídny, bylo takové učení opravdovou ›radostnou zprávou‹.

A bylo to štěstím pro ni, když konečně po dlouhé přípravě cítila, kterak smočila údy její křestní voda, která ji očistila ode všech hříchů, jak dotekl se čela jejího dech Ducha sv., jenž ji osvítil nebeskou jasností a jak sestoupil v útroby její po věcený chléb a víno, kteréž ji nadchly nepřemožitelnou silou.

Tím, že našla Boha a jeho milost, našla statek, jehož vlastnictví potěšuje v každé chudobě a našla rozkoše, jichž pocit způsobuje zapomenutí na všechna utrpení.

Křtem přerodila se obyčejná otrokyně v ženu vznešenou.

Když pak tato se vrátila k nohám vznešené paní, jejíž výbuchy hněvu neznaly uzdy a jejíž život neznal dnů v pravdě šťastných, tu samo evangelium překročilo práh patricijského domu, aby tam vneslo pravdu a svatost.

Po apoštolově hlásání víry slovem následovalo hlásání víry skutkem od obrácené otrokyně.

Vysoké osobnosti, které byly úplně pohřbeny v záležitosti státní, které se vášnivě honily za politikou, které zabývaly se pouze osobními zájmy a vyhledáváním rozkoší, neměly času pozorovati změnu, která najednou zavládla ve mravech jejich domácnosti, již doteklo se křesťanství. Ostatně, co jim na ní záleželo? Jejich pýcha se nesnížila, aby zkoumala její podrobnosti. Tyto podrobnosti naopak živě zajímaly paní těchto otrokyní, jejichž život se neustále stýkal s jejich vlastním.

Dědičky nejslavnějších jmen v dějinách římských když viděly, kterak tyto ženy ještě více se ponižovaly než byla nízkost jejich třídy, když viděly, že tam, kde dříve před krátkým ještě časem nacházely všecky neřesti, tam že nyní setkávaly se se všemi ctnostmi, tam, kde dříve narážely na špatné sobecké choutky, tam nyní pocítovaly jemnou oddanost — zavedly konečně pátrání po příčině té změny.

Záhada záhy se rozluštila odpověďmi, které od nich obdržely a přeměnila se ve zvláštní náklonnost k náboženství, které mělo moc působiti takové přeměny a povznášení mravně tak vysoko to, co stálo společensky tak hluboko.

Přemnohé z těchto patricijek byvše takto ve zvědavosti probuzeny, nespokojily se jen tím. Chtěly prostudovati evangelium a brzy i ony pokořily se víře křesťanské a toužily po cti přijmouti křest a zasvětiti se v posvátná tajemství.

Víme s jistotou, že od času sv. Pavla obývali věřící v samém paláci Caesarů. Ba vštípili svou víru v srdce jedné z milostnic císaře Nerona.

Ano, *Nero, toť osobnost — která poutá naši pozornost.*

Nero měl 17 let, když se stal císařem. Dva přední mužové pečovali o jeho vychování; Burrus jej učil vědomostem válečným a státním, slavný filosof Seneka ve vědách a ve filosofii. Ti mu zůstali po boku i když se stal císařem a tak počátek jeho vlády byl dobrý a šťastný. Když měl poprvé podepsati rozsudek smrti, zasteskl prý si: »Kéž bych se byl nenaučil psátí!« Liboval si v zábavách dosti neslušných, vedle toho pokoušel se také o skládání básní a cvičil se ve hře na loutnu. Nero byl tehdy ještě jako na rozcestí; záviselo na okolnostech, kterou cestou se dá, dobrou-li či zlou.

Vlastní jeho matka byla příčinou, že záhy zvolil cestu zlou. Chtěla vládnouti a když jí bránil, hrozila, že místo něho dosadí odstrčeného Britanika.

Nero s ďábelskou chytrostí *nastrojil úklady*, chtěje nenápadně utopiti matku v nádherné loďici zvláště k tomu opatřené pohyblivým dnem. Když se to však nezdařilo, dal ji v posteli probodnouti. — Nevlastnímu bratru Britanikovi dal u tabule podati pohár jedu a zapudiv první manželku Oktavii, dceru Klaudiovu, oženil se s ni-

čennou Poppeou Sabinou, která ve své krvelačnosti v ničem Neronovi nezařadala. Když takoví dva krvežíznivci seděli na císařském trůně, což divu, že zuření jejich proti nemilým osobám nemělo konce. I na vychovatele došlo. Burrus padl úkladně, starý Seneka směl si sám zvoliti smrt — dal si v lázni přerézati žíly.

Když se Nero pořád více nepřátelil se senátem, dal za sebe vládnouti praefektu osobní stráže Tigellinovi, muži lakomému, zbabělému a venkonce zlotřilému. Nero zatím jen básnil, zpíval a liboval si v různém sportě. Vystupoval veřejně jako herec a tanečník, rád se chlubil svým zpěvem; když pochlebníci, stojící před palácem žádouli, by jim popřál poslechnouti jeho prý božský hlas, vycházel a zazpíval jim. Dával do lidu házeti kuličky a kdo je uchytil, dostal co na nich bylo napsáno: částku peněz, nebo dům, statek, krásnou otrokyni a cokoliv jiného. Rád cestoval s manželkou po říši a všude zanechávali stopy a památky svých zločinů.

Roku 64 po Kristu Pánu vyšel v Římě požár.

Požár Říma, toť obraz, který nelze několika slovy vylíčiti. Znameníť spisovatel polský Sienkiewicz napsal román *Quo vadis*. Román z doby Neronovy. V něm líčí úchvatnými barvami tento obrovský požár, který trval šest dní a sedm nocí — ze 14 čtvrtí města strávil tři úplně, sedm až na jednotlivé trosky a jen čtyř zcela ušetřil.

Podávám úryvek z líčení požáru Říma jak je podává Sienkiewicz ve svém románu: »Quo vadis.« (Kam kráčíš?) Požár vypukl v noci v zahradě Tigellina, milce Neronova. Záře hořícího města rozlila se po nebi tak široce, jak člověk mohl dohlédnouti. Řím osvětloval ve způsobu ohromné hranice celou Campanii.

Při krvavém svitu bylo viděti další pohoří, města, villy, chrámy, pomníky a vodovody, sbíhající se ze všech vřkolních hor k městu; na vodovodech roje lidí, kteří tam se schovávali, hledající bezpečného útulku nebo proto, aby popatřili na požár.

Tou dobou strašný živel zachvacoval stále nové části města. Nebylo možno pochybovati o tom, že jakési zločinné ruce podpalují město, neboť stále nové požáry vypukaly v místech od hlavního střediska odlehlých. S vrchů, na nichž Řím byl zbudován, splývaly plameny ve způsobě vln mořských do dolin zastavených domy, jež čítaly pět i šest pater, plné buď krámů dřevěných, pohyblivých amfiteatrů, zbudovaných příhodně pro rozmanitá divadla a konečně skladu dříví, oleje, obilí, ořechů, šišek piniových, jejichž zrním se živilo chudé obyvatelstvo, i sklady oděvů, který časem z milosti caesarovy rozdáván byl luze, hnízdící v těsných zákoutích. Tam požár, našed dostatek zápalných látek, měnil se přímo v řadu výbuchů a s neslýchanou rychlostí zachvátil celé ulice.

Lidé, kteří tábořili za městem, nebo stáli na vodovodech, hádali dle barvy plamenů, co hoří. Divý proud větru vynesl chvílemi z ohnivé tůně tisíce a miliony rozžhavených skořápek od ořechů a mandlí, jež letěly vzhůru jako nesčetná hejna jiskřivých motýlů i pukaly s třeskem v povětří, nebo hnány větrem padaly na nové čtvrti, na vodovody i na pole obklopující město.

Všeliké pomyšlení na spásu zdálo se býti nesmyslným, zmatek v lidu rostl, neboť s jedné strany utíkalo obyvatelstvo městské všemi branami za hradby a s druhé strany vábil požár tisíce lidí z okolí, jak obyvatelů malých měst i sedláků i z pola divokých pastevců z Campanie, kteréž pudila ku předu naděje na lup. Křik: »Řím hyne« nescházel z úst davu. Záhuba města zdála se býti v té době zároveň koncem vlády a rozpoutáním všelikých svazů, jež dosud pojily lidstvo v jeden celek. Různé náhledy byly projevovány, proč hoří Řím? Jeden však jako upír usedl na prsa hrůzou se chvějících diváků, a držel se a nepustil: »Caesar — *Nero poručil zapáliti Řím*, proto, aby se sprostil zápachů, jež vycházely od Subury (ze čtvrti nejchudší), a aby vybudoval město nové pod jménem Neronia. Při tom pomyšlení zachvacoval hněv všecken lid, a kdyby se byl našel vůdce, který by chtěl kořistiti z tohoto výbuchu nenávisti, poslední hodina Neronova byla by udeřila o celá léta dříve.

Někteří přísahali při bozích, že zvířata ze všech vivarií (zvěřinců) byla z rozkazu Caesara puštěna. Byli viděni lvi na ulicích s hořícími hřívami, rozzuření sloni i tuři, kteří ničili celé hromady lidí. Bylo v tom kus pravdy, neboť na několika místech sloni při pohledu na blížící se požár rozvalili vivaria a dostavše se na svobodu, hnali se v divokém úprku stranou ohni protilehlou, ničíce všecko před sebou jako bouře.

Zprávy lidem šířené čítaly počet osob zahynulých v ohni na tisíce. Zahynulo zajisté veliké množství osob. Byliť mnozí, kteří ztrativše celé jmění nebo srdci svému nejdražší bytost, ze zoufalství dobrovolně vrhali se do plamenův. Lidé zmatení, šílení, nevěděli kam utéci. Cesty byly zarovnány věcmi a mnoho těsných míst tak bylo vůbec uzavřeno. V místech, ku kterým plameny nedošly, nalezeno později na sta těl spečených na uhel, ač tu i tam nešťastníci vyrvali kamenné desky dlažební a pro ochranu před žářem se z pola zahrabávali do země. Žádná z rodin, obývajících střed města, nezachránila se celá, proto podél hradeb i u všech bran a na všech cestách slyšeti bylo lkání zoufalých žen vyslovujících drahá jména zahynulých v tlačenici nebo v ohni. Jedni volali na pomoc bohy, jiní jim spílali, jiní volali, že trest bohů se přiblížil, ale nic nepomáhalo zoufalství ani lání ani velebení ani zpěv ani křik.

Pohroma jevila se býti úplnou, neodvratnou. Kolem amfiteatru Pompejova vznítily se sklady konopí a lnu, jichž bylo množství třeba pro cirky a areny k všelikým strojům, užívaným při hrách a zároveň přilehlá stavení, obsahující sudy smůly, kterou mazána byla lana. Po několik hodin celá tato část města, za kterou leželo Martovo pole, svítila jasně žlutým plamenem, že zlekaným, ustrašeným divákům, kteří jen z pola vědomí si zachovali, připadalo, jakoby se byl na čas při všeobecné záhubě i pořádek dne i noci rovněž popletl a že vidí světlo sluneční. Leč potom krvavý jednotejný svit konečně všecky jiné barvy plamenů překonal. Z moře ohnivého k rozpálenému nebi sršely jakoby obrovské fontány a plamenné sloupy tříštící se ve výši v ohnivě kštice a perutě; vítr zachvátil je a měnil v zlaté niti a vlasy a unášel je nad Campanii až k horám Albánským.

Noc stávala se stále jasnější, všecek vzduch zdál se býti prosáknut nejen září, ale i plameny. Po Tibeře jako by tekli živý oheň. Nešťastné město změnilo se v jediné peklo. Požár zachvacoval stále větší prostranství, útočil na vrchy, rozléval se po rovinách, zatopoval doliny, zuřil, hučel, hřměl. Krásný Řím lehl ze dvou třetin popelem.

Lid veřejně reptal proti Caesarovi a obviňoval Nerona ze zapálení Říma. Ba vypravovalo se mezi lidem, že Nero při hrozném požáru Říma,

dal svými lidmi zabraňovati všelikému hašení a sám sedě bezpečně na vysoké dřevěné věži, shlížel s nadšením na hořící moře a při tom opěvoval pád hořící Troje. Nevole lidu proti Neronovi rostla a jako lavina valila se k trůnu císařskému, aby smetla komedianta v purpuru s trůnu.

Neronovi požárem poskytnuta byla příležitost, aby na spáleništi pozvedl nové město velenád-herné a tím ukojil svou zálibu ve stavbách s nákladným přepychem vedených, ale lid nesdílel s Neronem jeho náhled. Lidu se více zamlouvaly staré křivolaké uličky, které ho chránily více před průvanem, prachem a sluncem, nežli široké, přímé, nádherné ulice, plné prachu, větrů a prudkého žáru slunečního. Nero viděl, že musí obrátiti pozornost od své osoby k věcem novým, které by zcela zaujaly mysl rozzuřených Římanů. Aby upokojil veřejné mínění, *prohlašoval Nero křestany* — jichž v Římě bylo hojně — *za původce požáru*.

Nero začal křestany pronásledovati. Křestané byli jímáni a krutě mučeni.

Vizme některé *smutné obrazy z pronásledování* křestanů za císaře Nerona. Obrňme srdce své a řekněme si: Co nás jenom děsí, to křestané skutečně vytrpěli! Z útrpnosti k trpícím tehdejším našim spolubratřím a spolusestrám chceme hrozným těm výjevům věnovati upřímnou pozornost.

Křestané za Nerona byli zašíváni do zvířecí kůže a předhazováni dravcům k roztrhání. Vo-

lání »křesťany lvům« rozléhalo se stále po všech čtvrtech města. Lidé Neronem najatí volali: »Křesťany lvům«. Uskutečnění tohoto výkřiku bylo vítanou zábavou pro lid. Nikdo se o to nestaral, jsou-li křesťané vinni nebo ne, luza žádostivá novot prahla po krvi a po nějakém novém, nervy otrásajícím divadle.

Vizme, jak připraveni byli křesťané za kořist lvům.

Vstupme do nízké a temné jizby, neboť světlo do ní padá toliko zamřížovanými otvory, vedoucími do areny. S počátku ničeho nevidíme, slyšíme jenom šumot hlasů a vykřiky lidu, jež sem z areny — ze zápasště — dopadají. Leč po chvíli, když uvykly oči naše temnu, vidíme celé hromady podivných bytostí, podobných vlkům a medvědům. Jsou to křesťané, zašití do koží zvířecích. Jedni stojí, jiní klečí, modlíce se. Tu a tam podle vlasů splývajících po kožešině lze uhodnouti, že obětí jest žena. Matky, podobné teď vlčicím nesou na rukou děti, rovněž do kůže zašité.

Pod kožešinami tu a tam jest viděti tváře jasné, oči v přítmí svítí radostí a horečkou. Jest patrné, že většinu přítomných ovládla jediná myšlenka nadpozemská, jež už za živa činí je necitelnými vůči všemu, co se vůkol nich může dítí a je může potkati.

Dvéře jizby se otevírají a před nimi stojí římsí vojáci volající na křesťany:

»Do areny — lid čeká!«

V celém amfiteatru ozývá se hučení jako blížící se bouře: »Křesťané, křesťané!« Železná vrata zaskřípala; v temných otvorech rozlehly se obvyklé výkřiky mastigoforův: »Na písek.« Ve chvíli zalidnila se arena davem pokrytým kožemi. Všichni běží rychle, rozčileně a dopadajíce do prostřed kruhu, klekají jedni k druhým s rukama vzhůru sepjatýma. Lid usuzuje, že jest to prosba o milost a rozezlen tou zbabělostí počne dupati, hvízdati, hází prázdnými příbory od vína, ohryzanými kostmi a při tom křičí až uši zaléhají: »Zvířata! Zvířata!« Leč náhle stalo se něco neočekávaného. Ze středu té kosmaté hromady zazněly zpěvné hlasy a v téže chvíli zazvučela píseň, kterou poprvé bylo slyšeti v římském cirku. Christus regnat . . . Kristus kraluje . . .

Lid naslouchá s podivením. Odsouzenci zpívají majíce oči povzneseny k velariu — k plachtě rozpjaté nad cirkem. Všichni porozuměli, že ti lidé neprosí o milost; zdá se, že nevidí cirku ni lidu, ni senátu, ni caesara: »Christus regnat — Kristus kraluje« zní stále zvučněji a v lavicích naplněných až do vrchu mezi řadami diváků ne jeden si klade otázku: »Co se to děje, kdo je to Kristus, který kraluje v ústech těch lidí, majících umřítí?« Tu otvírají se jiná vrata a do areny vpadá divokým úprkem a se štěkotem celá stáda psů úmyslně vyhladovělých se zapadlými boky a krvavýma očima. Vytí a syčení naplňuje celý amfiteatr. Křesťané skončivše svůj

zpěv, klečí klidně bez hnutí, jakoby zkameněli, opakující toliko jediným plačtivým sborem: »Pro Christo. — Pro Krista! Pro Krista!« Psi vyčeničavše pod kožemi zvířat lidí, zmýleni jejich klidem, nemají odvahy vrhnouti se na ně. Jedni vzpínají se na stěny loží, jakoby se chtěli dostat na diváky, druzí pobíhají vúkol, jakoby honili jakési neviditelné zvíře.

Lid se rozhněval. Tisíce hlasů zavřeštělo; někteří nápodobí ryk zvířat, jiní štěkají jako psi jiní štvou je ve všech jazycích. Amfiteatr chvěje se vřeskem. Podráždění psi počínají dorážeti na klečící. Couvají ještě skřípajíce zuby, až konečně jeden ze psů vetkl kly do krku ženy klečící v popředí a strhl ji na zem. Tu celé smečky se vrhají do středu jako průlomem. Dav diváků přestává vřeštět a pozoruje s větší napjatostí, co se děje v areně. Mezi vytím a chrapotem jest slyšeti žalostné hlasy mužské a ženské: »Pro Krista! Pro Krista!« V areně povstává chvějící se klubka z těl psů a lidí. Krev plyne již potokem z rozedraných těl. Psi rvou se o krvavé lidské údy. Zápach krve a rozsápaných vnitřností zapudil arabské voňavky a naplnil cirkus. Na konec jest viděti tu a tam jednotlivé klečící osoby, jež jsou zakryty pohyblivými, vyjícími kupami psů . . .

Ještě hroznější výjevy dály se *při vypuštění afrických lvů* na křesťany, ale odvráťme zrak svůj jinam. Lvi z areny zahnáni a nové divadlo

naskytá se divákům. V areně *vztyčují se kříže* a na nich přibiti jsou křesťané. Vždy víc a více křížů vztyčeno. Křesťané stojí každý u svého kříže jako u svého praporu, jemuž přísahali věrnost až do posledního dechu. Celý les křížů v areně — zacloňuje divákům pohled vždy na nové a nové křížování . . . Jest to podívaná, při které celá rozkoš pro lid záleží v tom, že může pohlížeti na pozvolné umírání. Křížů jest tolik, že služebnictvo sotva se jimi prodrati může . . .

Ještě jeden způsob mučení vynalezl Nero. Malíř polský Siemiradski zobrazil s dojemnou pravdivostí *»živé pochodně Neronovy«*. Křesťané byli zašiti do měchů vycpaných koudelí a politých smolou, pak na žerdích vsazeni v řadách do země a shora zapáleni, aby jako pochodeň svítili při nočních zápasech.

Úchvatně líčí *»živé pochodně Neronovy«* již připomenutý *Sienkiewicz* ve svém románu z doby Neronovy: *»Quo vadis«*. — U výtahu věc podám. Bývalo již dříve viděti v Římě, kterak jsou lidé páleni na sloupech, leč nikdy nebylo viděno takové množství obětí. Caesar a Tigellinus chtějíce se zbaviti křesťanů a zároveň zameziti nárůstu, která se z vězení šířila stále více po městě, poručili vyprázdniti vězení tak, že již zůstalo nemnoho lidí uvězněno, kteří zůstaveni byli k ukončení her.

Proto také davy, když prošly zahradními vraty, oněměli podivením. Všecky aleje hlavní

i poboční, protínající houštinu stromů, vedoucí kolem luk, nádržek rybníků, vodometů a záhonů obsypaných kvítím, přeplněny byly smolnými sloupy, ku kterým přivázáni byli křesťané. S vyšších míst, kde rozhledu nepřekážely stromy, bylo možno viděti celé řady kolů a těl ovinutých květinami, myrthovým listím a girlandami břečťanů. Řady táhly se po výšinách i po nížinách do dálky velmi značné; kdežto první připomínaly stožáry, nejvzdálenější jevily se očím jako pestrá, do země zaražená kopí. Množství obětí převyšovalo očekávání lidu. Bylo lze míti za to, že celý jakýs národ přivázán byl ke sloupům pro potěšení Říma a Caesara.

Lidé vidouce takové množství kladou si otázky: »Je možno, že by bylo tolik vinníků?«
Nebo: »Mohly Řím podpáliti děti, jež sotva samy bez cizí pomoci choditi mohou? A překvapení přecházelo v nepokoj.

Zatím se setmělo a na nebi objevily se první hvězdy. Tu před každým odsouzencem stanul nevolník s planoucí pochodní v ruce a když se zvuk trub rozlehl z různých stran zahrady na znamení, že divadlo je zahájeno, všichni položili plamen ku spodku sloupů. Ukrytá pod květinami a smolou politá sláma ihned se vzňala jasným plamenem, který vzmáhaje se každou chvíli, rozpoutával guirlandy břečťanů, šlehal do výše a objímal nohy obětí. Lid umkl, zahrady zazněly jediným ohromným nářkem a křikem bolesti. Ně-

které oběti však obracejíce hlavy k hvězdnatému nebi, počaly zpívati k uctění Kristovu. Lid naslouchal. Leč i nejtvrďší srdce naplňovala se hrůzou, když u nižších sloupů srdcervoucí dětské hlasy počaly volati: »Maminko! Maminko!« A chvění zimničné přeběhlo po zádech i opilých diváků, když pohlédli na hlavičky nevinné, zkřivené bolestí nebo omdlávající v dýmu, který počal dusiti oběti. A plamen šlehal vzhůru, spaloval stále nové věnce růží a břečťanu.

Rozhořely se hlavní aleje i poboční, rozhořely se celé skupiny stromů i louky, květnaté záhony, zazářila voda v nádržkách a rybnících, zrůžovělo chvějící se listí na stromech a bylo jasno jako ve dne. Čoud spálených těl naplnil zahrady, leč v té chvíli počali nevolníci sypati do schválně připravených kaditelníc myrrhu a aloě.

V davu ozvaly se tu a tam výkřiky, ač nebylo lze určit, zda-li ze soucitu, z opojení nebo z radosti a vzmáhaly se každou chvíli s ohněm, který objímal sloupy, plížil se až k prsám oběti, kroutil žhavým dechem vlasy na jejich hlavách, vrhal jakoby závoj na jejich zčernalé tváře a konečně šlehal ještě výše, jakoby na vítězství a triumf té síly, která ho kázala roznítiti.

Hned při počátku divadla objevil se mezi lidem Caesar na krásné cirkové quadrice, tažené čtyřmi bílými oři, oděn v úbor vozataje a barvu strany Zelených, ku kteréž on i jeho dvůr ná-

leželi. Přijel, aby se pokochal pohledem na svoje oběti. —

Nad ostatním spouštím oponu. Dosti! Poznali jsme, co křesťané trpěli pro Krista. Pamatovali na jeho slova: »Kdo mne vyzná před lidmi, toho já vyznám před otcem svým nebeským.« V mukách sílila je vzpomínka na jeho ujištění: »Kdo ztratí život svůj pro mne, nalezne jej!«

A co sílilo ještě křesťany v jejich mukách?

Vedle vnitřní síly, byla to síla vnější, která je nadchla pro mučednictví. Byla to světlá postava Petra rybáře, bylo to mocné uchvacující kázání sv. Petra.

Co kázal sv. Petr? »Krista ukřižovaného.« Co kázal sv. Petr? Něco z jeho kázání se nám zachovalo v evangeliu sv. Marka, průvodčího sv. Petra.

Spisovatel Sienkiewicz ve svém románu: »Quo vadis« líčí úchvatnou, ale zajisté pravdě odpovídající událost. — »Kázání sv. Petra.« V kolně shromáždili se křesťané. Místo jasu nadpozemského mihaly se mdlé plaménky svítilen a prasky měsíčního světla, jež sem vcházely oknem ve střeše, naplňovaly ji stříbrným světlem.

Lidé klečící mlčky hleděli ke kříži očima slzami zalitýma; tu a tam ozývalo se tiché lkání a z venčí bylo slyšeti opatrné hvízdání stráží, rozestavených od křesťanů.

Petr vstal a obrátiv se k lidu pravil: Děti, povznesťe srdce svá k Spasiteli našemu a obětujte mu své slzy!

Umlkl.

Náhle ve shromáždění ozval se hlas ženský, plný žalostivé žaloby a bezmezného bolu.

— Já vdova jediného syna jsem měla, který mě živil. Vrať mi ho, pane!

Nastalo opět ticho. Petr stál před klečícím shromážděním, starý a ustaraný, i zdál se všem v té chvíli býti zosobněním vetčnosti a slabosti.

A druhý hlas počal naříkati: Kati zneuctili dcery mé a Kristus k tomu svolil.

Potom třetí: — Zůstala jsem sama s dětmi a až mne vezmou, kdo jim dá chleba a vody?

Čtvrtý hlas volal: Syna mého znovu jali a mučí ho, pane!

Pátý se ozval: Až se domů navrátíme, zmocní se nás praetoriani. Nevíme, kam bychom se skryli. — Běda nám, kdo nás zachrání!

A tak v tichu nočním zněla žaloba za žalobou.

Starý rybář přivřel oči a třásl svou bílou hlavou nad lidským bolem a nad lidskou bázni. Nastalo znovu ticho, jen stráž zticha pohvizdovala za kolnou.

Pojednou přerušil Petr ticho. Mluvil s počátku hlasem tichým, že ho sotva bylo slyšeti.

— Děti moje! Na Golgotě viděl jsem, jak Boha přibíjejí na kříž. Slyšel jsem údery kladiv,

viděl jsem, jak pozvedli kříž vzhůru, aby se nasýtli pohledem na smrt Syna člověka.

I viděl jsem jak mu otevřeli bok a jak umřel. A pak vraceje se od kříže, volal jsem v bolesti, jako vy voláte: »Běda! běda! Pane! Tys Bůh, proč Jsi k tomu svolil, proč jsi umřel, proč trápíš srdce naše, kteříž jsme věřili, že přijde království Tvoje?

— A On Pán náš a Bůh náš, třetího dne vstal z mrtvých a byl mezi námi, pokud u veliké jasnosti nevstoupil do království svého.

— A my poznavše malou víru svou, posilnili jsme se v srdcích svých a odtud sejeme símě Jeho.

Tu obrátiv se stranou, odkud první nářek vyšel, počal mluvit již silnějším hlasem:

»Proč naříkáte? Bůh sám poddal se mukám a smrti a vy chcete, aby vás před ní chránil? Lidé malé víry! Zdali jste pochopili Jeho učení, zdaliž vám slíbil jen tento jediný život? Hle přichází k vám a praví vám: »Pojďte cestou mou!« Zvedá vás k sobě a vy se rukama držíte země, volajíce: »Pane, zachraň nás!« Já prach před Bohem, ale před vámi apoštol Boží a náměstek, pravím vám jménem Kristovým: Není smrti před vámi, ale život, není před vámi muk, ale nevyvážitelné rozkoše, ne slzy a pláč, ale zpěv, ne

otroctví, ale kralování. Já apoštol Boží pravím tobě vdovo: »Syn tvůj neumře, ale narodí se k životu věčnému a budeš s ním spojena.« Tobě, otče, jemuž kati poskvrnili dcery nevinné, slibuji, že je nalezneš bělejší než lilie hebronské. — Vám, matky, které rvou od sirotek, vám, kdo ztrácíte otce, vám, kteří naříkáte a žalujete, vám, kdo hleděti budete na smrt svých milých, vám starostlivým, nešťastným, bázlivým a majícím umřít, jménem Kristovým, pravím, že se vzbudíte jako ze sna k rannímu bdění, jako z noci na svit boží!«

Ve jménu Kristově, necht spadne bělmo s očí vašich a necht vzplanou vaše srdce! . . .

To řka, pozvedl ruku, jakoby velel, a oni uctili novou krev v žilách, ustalo chvění — neof nestál před nimi stařec vetchý a ztrápený, ale vladař, který bral duše jejich a zvedal je z prachu a bázně. Z očí plála mu záře stále větší, sálala z něho síla majestátu, svatosti. Hlavy schylovaly se před ním. A Petr mluvil dále: »Sejete v páci, abyste sklízeli u veselí. Proč se lekáte mojí zla? Nad zemí, nad Římem, nad hradbami měš jest Pán, jenž přebývá ve vás. Kamení zvlhne slzami, písek prosákne krví, plny budou příkopy těl našich, a já vám pravím: »vy jste vítěz« Pán jde dobýt tohoto města zločinů, temnot a pýchy a vy jste legie — vojsko jeho! A jak on vykoupil hříchy světa mukou a krví

svou, tak chce, abyste vykoupili mukami a krví to hnízdo nepravosti. To vám oznamuje ústy mými.

Rozepjal ruce, očima utkvěl ve výši a jim srdce téměř ustávala tlouci, neboť cítili, že zrak jeho vidí něco, co nemohou postřehnouti smrtelné jejich oči.

Tvář jeho byla proměněná, politá jasností i hleděl do výše v mlčení, jakoby oněměl roz-toužením — po chvíli bylo slyšeti opět jeho hlas: — »Jsi to, Pane, a ukazuješ mi cesty svoje. Jakže, o Kriste! Nikoli v Jerusalemě, ale v tomto městě satanově chceš založiti sídlo Své? Zde z těch szi, z té krve chceš zbudovati církev Svou? Zde, kde dnes vládne Nero, má stanouti věčné, čisté, krá-lovství Toje? Ó Pane, Pane! A přikazuješ těm bojácným, aby z kostí svých zbudovali základ pod Sion světa, a duchu mému přikazuješ uati se vlády nad lidem země?

Hle, vléváš zdroj síly na slabé, aby se stali silnými, a odtud přikazuješ mi pásti beránky své na věky věkův . . . Ó, budiž veleben, jenž kžeš zvítěziti: Hosanna, Hosanna!

Ti, kteří se prve báli, povstali, kteří pohybovali, naplněni byli vírou. Jedny hlasy volly: »Hosanna«, jiné »Pro Christo — Pro Krista« — Potom nastalo ticho. Jasně paprsky letního rána osvítily vnitřek kolny i pobledlé tváře vzrušením.

Petr zaujat svým viděním, modlil se dluho, leč pak se probрал, obrátil se ke shromáženým

a řekl: — »Hle, tak jako Pán Ježíš zvítězil nad naším pochybováním, tak vy jděte, abyste zvítězili ve jménu Jeho!«

I ačkoliv věděl již, že zvítězí, ač věděl, co vyrostete z jejich slzí a krve, přece chvěl se mu hlas vzrušením, když počal žehnati je křížem a pravil: »A nyní žehnám vás, děti moje, k mukám, k smrti, na věčnost.

Obklopili ho, volajíce: »Jsme již připraveni, ale ty, hlavo svatá, chraň se, neboť jsi náměstkem, jenž spravuje vládu Kristovu.« Tak volajíce, chápali se šatů jeho, on kladl ruce na hlavy jejich, žehnal každému ze shromáždění, jako žehná otec dítěti, které posílá na dalekou cestu.

I počali vycházeti z kolny, neboť spěchali k domovům svým a z nich do vězení a — na arenu.

Mysl jejich odloučena byla od světa, duše jejich zalétaly k věčnosti i šli jako ve snu nebo u vytržení, i stavěli sílu, která byla v nich, proti síle a ukrutnosti bestií a dravců. —

Nero zuřil jako divoká šelma proti křesťanům. Tacit praví, že za něho »ingens multitudo« ohromné množství křesťanů bylo utraceno. Mezi nimi byli sv. Petr a Pavel.

Představme si živě *smrt těchto knížat apoštolských*. Konečně naplnil se čas obou apoštolů. Sienkiewicz ve svém románu živě vypravuje.

Starý apoštol byl dle předpisu vydaného bičován a druhého dne vyveden za hradby města

k vrchu Vatikánskému, kdež měl vytrpěti usouzený mu trest k smrti na kříži. Vojíni udiveni patřili na to, jak veliký dav shromáždil se před vězením, neboť podle jich názorů smrt prostého člověka a k tomu cizozemce nemusila vzbuditi takový zájem; nechápali, že průvod onen nebyl složen ze zvědavců, ale z vyznavačů toužících vyprovoditi k místu umučení velkého apoštola. Po poledni otevřely se konečně brány vězení a Petr objevil se uprostřed oddělení praetorianů. Slunce nížilo se poněkud k Ostii, den byl tichý a příjemný. Petrovi vzhledem k jeho šedinám nebylo poručeno, aby si kříž nesl, měliť mučitelé jeho za to, že nebyl s to, aby kříž nesl. — Šel volný a věrní vyznavači mohli ho viděti dokonale.

Ve chvíli, kdy se mezi železnými přilbami vojínů objevila bílá jeho hlava, rozlehl se v davu pláč, ale hned ustal, ve tváři starcově bylo tolik mírnosti a takovou zářila radostí, že chápali všichni, že se neubírá obět tato k zmaření, ale že se vítěz bere pochodem triumfálním. A tak tomu bylo. Rybář obyčejně pokorný a schýlený šel nyní vzpřímen, vzrůstem vyšší než vojíni. Nikdy nebylo v postavě jeho viděti tolik majestátnosti. Mohlo se zdáti, že tu kráčí vladař obklopený lidem a vojíny. Se všech stran bylo slyšeti hlasy: Petr jde k Pánu! . . .

Po cestě se lidé zastavovali udiveni pohledem na toho starce; vyznavači, kladouce jim ruce na

ramena, říkali klidnými slovy: »Hleďte, jak umírá spravedlivý, který znal Krista a hlásal lásku na světě.«

Stanuli na popravišti — mezi cirkem a vrchem Vatikánským. Vojíni dali se do kopání jámy, jiní položili na zem kříž, kladiva i hřeby čekající, až přípravy budou skončeny, dav tichý, pozorný poklekl vůkol.

Petr obklopen vojíny pohlížel na Řím — ohromné to mraveniště lidské, jehož konce mizely v modré obloze, — hleděl na Řím jako král na své dědictví. A nikdo nejen mezi vojíny kopajícími jámu pro kříž, ale ani mezi vyznavači netušil, že konečně mezi nimi stojí pravý vládce toho města, a že pomínou Caesarové, že přejdou vlny barbarů, že minou věky a onen stařec, že tu bude vládnout neustále.

Vojíni přiblížili se k Petrovi, aby ho svlékli. Leč on modle se, vzpřímil se náhle a vztyčil vysoko pravici. Kati zastavili se, jakoby zaraženi jeho postavou; věrní zadrželi v prsou dech, soudíce, že chce promluvit i nastalo ničím nerušené ticho.

Petr stoje na povýšeném místě udělal nad lidem kříž, žehnaje mu v hodině smrti: Urbi et orbi — městu i světu. Hle, první papež umírá a žehná městu Římu i celému světu, umírá na kříži jako jeho mistr a Pán, dle legendy však hlavou obrácen dolů.

A téhož večera jiný oddíl vojinů vedl cestou ostijskou *Pavla z Tarsu* k místu zvanému *Aquae Salviae*. Také za ním šlo množství věrných, kteréž na víru obrátil i on poznával bližší známé, zastavoval se, rozmlouval s nimi, neboť k němu jako k občanu římskému stráž měla větší ohledy. Myšlenky jeho tak jako Petrovy byly klidné a vlídné jako večerní nebe. Oči v zamyšlení hleděly v rovinu, která se před ním rozkládala.

Rozpomínal se na své cesty, na namáhání a práce, na boje, ve kterých zvítězil, na církve, jež po všech zemích a za všemi moři založil i myslil, že si dobře zasloužil odpočinku.

I on dokonal své dílo. Cítil, že setbu jeho již nerozvěje vítr zlosti. Odcházel s jistotou, že v boji, který jeho pravda vypověděla světu, on zvítězí a nesmírné blaho vstupovalo v jeho duši.

A připomenul si, jak učil lidi lásce, jak jim říkal, že byť by vše, co mají, rozdali chudým a byť by znali všechny jazyky, všechna tajemství a všechny vědy, — ničím že nebudou bez lásky . . .

Hle, věk života uplynul mu při učení lidí této pravdě. A nyní řekl si v duši své: Jak je prostá při své síle, a kdo ji přemůže? Dovede ji udusiti Caesar, byť by měl dvakrát více legií, dvakrát více měst, moří, zemí i národů? — I šel pro odplatu jako vítěz.

Průvod stanul u Salvijských vod. Na vrších leželo červené slunce. Pavlovi zavázali oči a on

klekl si a modlil se. V tom zableskl se meč v ruku kata a hlava Pavlova odletěla od trupu: Apoštol národů dobojoval a šel si ku Pánu pro korunu spravedlnosti.

Prolitá krev mučedníkův stala se semenem, z něhož rostly řady vyznavačů nových . . .

A jak skončil Nero?

Nero opustiv Řím zdržoval se po některý čas v Řecku, kde vystupoval veřejně v národních hrách a na slavnostech, chtěje stejně býti veleben vítězem v zápasech tělesných i duševních. Tam došla ho také zvěst o velikém vzbouření židů zle pohoršených útisky římského místodržitele Gessia Flora, který na nich mimo jiné vymáhal i božské úcty pro císaře. K potlačení vzpoury židovské vypravil Nero znamenitého vojevůdce Vespasiana, který dostal sice úkolu svému v čase krátkém, ale Jerusalem byl nucen oblehnouti.

Zatím co se obležení Jerusalema prodlužovalo, donucen byl Nero k návratu do Říma souhlasnými zprávami o kvašení na všech stranách, jež hrůzovládou císařovou bylo vzbuzeno. Duch vzpoury objevil se také mezi vojskem a jmenovitě legie v provinciích západních jevily mnoho chuti ke svržení nenáviděného panství Neronova.

Zatím *horšila se v Římě situace pro Nerona*, jehož ani všechny tyto události nedovedly odvrátiti od předešlého jeho bláhového počínání. Příčin k rozhořčení lidu bylo více než dosti. Aby

si opatřil peníze, zhoršil císař značně minci, ale když téhož času v Římě nastal hlad, nestaral se o to ani dost málo, aby bídě polevil. Stalo se, že stanula v přístavě loď z Egypta. — Hladový lid v pevném přesvědčení, že přiváží obilí, vrhl se na ni, — jaké však bylo jeho rozhořčení, když shledal, že loď obtížena jest — nilským pískem, objednaným od císaře pro zápasy gladiatorské.

Míra nepravosti byla konečně naplněna. Od praetorianů — stráže to císařské, prohlášen za císaře Galba, Nero prohlášen od senátu za nepřítele vlasti a měl býti po starodávném způsobu utracen za hrozných muk. Měl totiž bez šatu, s hlavou v dřevěnou vidlici vraženou běhati ulicemi Říma tak dlouho, až by byl občany římskými k smrti ubičován a pak mělo jeho tělo býti vrženo do Tibery.

Nero, který dříve pásal se na mukách křesťanů, byl velikým zbabělcem. Jako šílený pobíhal po paláci sám a sám. Všechno ho opustilo, služebníci ukradli, co se ukrásti dalo a utekli. Jen smutná ozvěna byla odpovědí na volání Neronovo.

Nero prchá z paláce jako šílený. Zdá se mu, že slyší za sebou dusot koňů, cítí chladnou ocel praetoriana na svém hrdle, zoufale lapá dech.

Slyší opravdu dusot koňský jen několik kroků za sebou. Zoufale přiložil nůž k hrdlu, leč bodl se jen bázlivou rukou i bylo patrné,

že se nikdy neosmělí pohroužiti ostří. V tom otrok Epafroditos z nenadání přistrčil mu ruku, nůž vnikl až po jílec a Nero vytřeštil oči strašně zděšené. V okamžiku vyrazila krev z hrubého krku a tmavým proudem zbarvila půdu. Kopal nohama a skončil . . .

Tak zanikl Nero, jako zanikne vichr, bouře, požár, vojna nebo mor, ale basilika Petrova panuje dosud s výšin vatikánských a Petr ve svých nástupcích, papežích, žehná urbi et orbi — městu i světu.

* * *

Vycházíme z temné síně, v níž jsme viděli planouti žár ohňů, zkrvavělé oči dravců, zlobu lidskou hledící zničití símě Kristovo, ale viděli jsme také spiaté ruce křesťanů, nebeský žár v jejich očích, srdce bušící láskou ke Kristu, srdce zanícené pro pravdu, krásu a mravnost. Stanuli jsme u kolébky církve Kristovy v Římě a poznali jsme, že jest to dítko Boží.

Vycházíme ze síně označené nápisem »*I. Století církve*.« Obracíme se ještě jednou zpět a čteme v záři pochodně — »historické pravdy« Christus vincit — Christus regnat. —

Kristus vítězí — Kristus kraluje! . . .

Domluvil jsem!

Prameny.

Weltgeschichte Prof. Dr. Joh. Bapt. v. Weisz III. Band. 6. verbess. Auflage bearbeitet von Dr. Ferd. Vockenhuber, Graz Styria 1900.

Charakterbilder aus der Weltgeschichte von Dr. Schöppner, Regensburg 1909, I. Band.

Dějiny světa v obrazech. Alois Hlavinka I. díl, Brno 1903, Tiskárna Benediktinů Rajhradských.

Illustrované dějiny světové. Dr. Jaroslav Kosina Díl I. R. Vilímek, Praha.

Řím. Antonín Kvapil. Kober 1893 Praha.

Geschichte der Päpste. P. Andreas Hamerle C. SS. R. I. Band — St. Josef-Bücherbruderschaft in Klagenfurt.

Fr. Pohunek: Antika a křesťanství. Praha. V. Kotrba.

H. Sienkiewicz: Quo vadis III. díl. Nové, opravené vydání, přeložil J. Langner. E. Beaufort, Praha.

R P. Badet: Křesťanské ženy vliv a úloha v době pronásledování. Dle 5. vyd. přeložil Fr. Vaňous. Cyrillo-methodějské knihkupectví.*)

*) V textu pramenů všude neuvádím — bylo by to nepřehledné. Kdo zná prameny, pozná také, co odkud jest vzato. Pojednání jest pro lid a jeho poučení.

Autor.

Roč. XIII.

Čís 4.—6.

Vycházejí šestkrát do roka ve volných lhůtách.
Předplácí se na celý rok 60 h, do něm. zemí 70 h,
do ostatních zemí 80 h. — Jednotlivá čísla stojí
10 h, do něm. zemí 12 h, do ostatních zemí 15 h.

□ HLASY □
SVATOVÁCLAVSKÉ.

Sbírka časových brožur.

Majitel a vydavatel **Družstvo Vlast** v Praze 570-II.
Redaktor **Vlastimil Hálek**, farář v Liboci u Prahy.
• Administrace **Praha**, čís. 570-II., Žitná ulice. •

Poučení
pro vystěhovalce do Ameriky.

Sestavil **VLASTIMIL HÁLEK**.

O naukách modernistů.

Píše **VÁCLAV LEFLER**.

V PRAZE, 1913.

Tiskem a nákladem družstva Vlast.

Rada pro vystěhovalce do Ameriky.

Máme se stěhovati?

Není účelem těchto pokynů, abychom radili k vystěhování, nýbrž aby ti, kdož po zralé úvaze již se odhodlali opustiti starou vlast, našli v této knížce poučení pro svoji cestu. *Každý měl by dobře rozvážit, než rozhodne se k tak důležitému kroku.* Před vystěhovalectvím *nerozvážným* nutno co *nejdůtklivěji* varovati. Spíše škodu přinese než prospěch.

Za mořem kyne budoucnost jen zdravým lidem, silným, energickým, spořivým, nábožensky pevným, kteří se dovedou bít s životem. A tací lidé i doma najdou si slušnou existenci. Nemyslete, že za mořem lze získati blahobyť lehce. Nutno tam pracovat a úsilovně pracovat. Zvláště počátek pro každého je krušný. A jakž by jinak: najde jiné zákony, jiné mravy, jinou řeč a poměry od našich naprosto odlišné.

Amerika je země budoucnosti. Dnešní poměry její jsou však nevykvaseny, neustáleny.

Prohlašované štěstí a možnost snadného a rychlého zbohatnutí náleží do říše pohádek.

Svoboda je dána všem, tedy i kapitálu, a chudý dělník-vystěhovalec je vydán na milost a nemilost síly a moci kapitálu. Je pravda, že se poměrně mnoho vydělá, ale také mnoho se zde vydá. Životní potřeby jsou nad pomyšlení drahé. Za dolar, který se rovná asi 5 K, koupíte tolik, co u nás za »starou zlatku«.

Soustředění lidu pracovního ve velikých městech stává se nebezpečím farmářům (sedlákům); ubývá jim tím pracovních sil k zemědělství.

Dělník podléhá terroru Unie, a se strany zákonodárné nemá výhod pražádných. Zde nestává žádného pojištění nemocenského a invalidního; ve případě úrazu a pod. může dělník nastoupiti cestu právní, ale justice severoamerická má také zavázané oči, zvláště v některých případech. Kromě toho Spoj. Státy stále a stále zostřují zákony o přistěhovalcích. Již mnohý z přistěhovalců byl vrácen zpět do své vlasti, poněvadž nebyl s to, aby vyhověl stávajícím zákonům.

Při volbě místa, kde se chcete usaditi, dávejte vždy *přednost místům, kde již naši krajané jsou usazeni*, před místy, kde byste byli národnostně osamoceni. Jste-li rolníky, jděte do zemí, kde najdete české kolonie, české farmy; snáze si tam uvyknete, tamní krajané poradí a pomohou Vám při zařizování hospo-

dářství a radostněji se Vám tam bude žít mezi krajany, než by žilo se v moři cizoty. Jste-li živnostníky, neb dělníky, a chcete-li odejít do měst, jděte tam, kde jsou české spolky a to spolky katolické. Spolky ty vyhledejte a přistupte za člena onoho českého spolku. Dále na doporučovací kartě spolku sv. Rafaela, která se Vám zároveň zasílá, naleznete adressy důvěrníků spolku sv. Rafaela, v jednotlivých amerických městech, kteří Vám tam poskytnou radu.

Po rozhodnutí k cestě.

Rozhodne-li se kdo po zralém uvážení okolností v předu uvedených a *ze své vlastní vůle* k odjezdu do Ameriky, musí se především postarati o zajištění místa na určité lodi. Zde jest mu třeba věděti, do kterého přístavu amerického má jeti, zda v kajutě, či mezipalubí a konečně, na koho může se s důvěrou obrátiti. Především varujeme před nesvědomitými agenty, kteří se mnohdy vydávají za krajany a udávají i zdánlivě menší ceny za přeplavné. Jde jim hlavně o získání provise ze své kořisti a nestarají se pak již o osud vystěhovalců, kteří se stali obětí jich slibů.

Výslovně se však upozorňuje na to, že není možno učiniti něco pro toho, kdo má svoji cestu již zařízenou, buď přeplavní lístek vyplacený, neb lodní místo zajištěné závdavkem v některé kanceláři, s níž není pak spokojen. Největší užitek

a ochranu od spolku bude míti ten, kdo se obrátí o radu na důvěrníka spolku sv. Rafaela dříve ještě, než s některým agentem, jednatelem neb některou cestovní neb plavební kanceláří vyjednával. V tomto případě obdrží od spolku dobrou radu a může býti ubezpečen, že nikde cestou nepřijde do špatných rukou.

Proto kdo z vystěhovalců neví, kam by se o lodní lístek měl obrátiti, nechť dopíše na předsedu odbočky spolku sv. Rafaela (adresa Vlastimil Hálek, farář v Liboci u Prahy), který mu poradí. —

Obrat se na zástupce spolku sv. Rafaela.

O vystěhovalce stará se u nás v Rakousku *Spolek sv. Rafaela*. Tento spolek k ochraně katolických vystěhovalců pro Rakousko a Německo shledal, že vystěhovalci z Čech, Moravy a Slezska jedoucí do Ameriky a jiných cizích zemí vůbec, jichž bývá každoročně značný počet, velice málo používají dobrodiní a výhod, jež spolek zdarma poskytuje. Každému, kdož se u dole psaného půvěrníka přihlásí, poskytne spolek modrou doporučující kartu, kterou si vystěhovalec připevní na šat na prsou neb za klobouk. Dle této karty poznají ho důvěrníci spolku sv. Rafaela, kteří opět zlatý kříž s kotvicí na svém šatu jako odznak nosí, na celé cestě, na dráze, v nádražích, na lodi, ve všech pří-

stavních městech a poskytnou mu zdarma upřímnou radu ohledně cesty, dobrého spojení, lodě, hostince, nákupu věcí, výměny cizích peněz atd. Kdo jednou sám cestoval, ví ze zkušenosti, jak jest vítána dobrá rada na cestě. Tím vítanější jest pro vystěhovalce — prosté venkovany — kteří často nikde mimo rodnou osadu nebyli. — Zvláště pro dívky jedoucí do Ameriky jest prospěšna tato ochrana spolku sv. Rafaela, by nebyly zavlčeny do špatných domů, — pro vystěhovalce pak vůbec, by neupadli i do rukou šejdířů. Důvěrníkem pro Čechy jest Vlastimil Hálek, farář v Liboci u Prahy, jemuž budiž dopsáno o doporučovací karty na cestu a jiná potřebná poučení s příložením 10tihal. pošt. známky na odpověď. Karty, na nichž jsou potřebná poučení a adresy důvěrníků v cizozemských městech, vydávají se dle přání s textem českým neb německým, neb v ostatních jazycích Rakousko-Uherska.

Pojištění lodních míst.

Na každou paroloď vejde se pouze obmezený počet cestujících, a jakmile počet tento je dovršen, nesmí pod vysokou pokutou přijmouti se ani jediná osoba. Cestující, který neposlal dříve cestovní kanceláři závdavek a musí pak zůstatí zpět, běduje a diví se, proč by se nedala pro 1 neb 2 osoby ještě místa udělati. Jest proto potřebí, aby zasíláním závdavku místa

záhy se zabezpečila, neboť při tak daleké cestě, kterou cestující do Ameriky před sebou má, není radno jen tak na zdařbůh pouštět se do světa.

Závdavek pro mezípalubí

obnáší korun 20.— za každou dospělou osobu, korun 10 za dívky od 1 do 12 roků a bude při placení přeplavu zase celý řádně odpočítán. Za kojence není třeba závdavku posílati. Na pouhé přihlášení se žádné místo na lodi zajistiti nemůže a přihláška bez závdavku považuje se za neplatnou.

Lodní lístek platí jen pro osobu v něm jmenovanou a není bez svolení společnosti předatelným.

Kdo nesmí do Ameriky?

Dle nového amerického zákona *nepřipouštějí* se do Ameriky tyto osoby: *zločinci a trestanci, mrzáci, lidé s těžkými tělesnými neduhy, souchotěmi, rakem a jinými nezhojitelnými, jakož i zošklivujícími a nakažlivými nemocemi stížení, chudí, k práci neschopní starci a stařeny, zchudlé ženy s dětmi, nemající v Americe svých živitelů, těhotná děvčata, blbci, choromyslní, padoucí nemocí stížení, vůbec osoby takové, o nichž americké úřady předpokládají mohou, že by státu za obtíž padly.*

Před odjezdem z domova.

Než opustíš domov, musíš si uspořádati své záležitosti stran svého majetku a svých povinností k jiným. Před odjezdem jdi ráno do kostela, vykonej si sv. zpověď, jdi k stolu Páně. Pak, máš-li zemřelé na hřbitově, navštiv jich hroby a rozluč se s nimi. Nechť učiní tak všichni, kdož s tebou jedou. Stejně dej s Bohem svému duchovnímu správci a ujisti ho dobrým pevným slibem, že v nové vlasti zůstaneš věrným sv. víře katolické a že budeš tam své povinnosti náboženské věrně a svědomitě plnit.

Které průkazy jsou potřebny na cestu.

Cestujícím, kteří se hodlají v cizině na čas neb trvale usaditi, se doporučuje, aby si opatřili cestovní listiny, jako : křestní neb domovský list nebo pracovní knížku, dle kterých by mohla totožnost jejich býti zjištěna. Nejlepší legitimací je ovšem cestovní pas.

Rakousko-uhersťí cestující mezupalubní mužského pohlaví ve stáří do 50 let mají se vykázati : cestovním pasem, znějícím pro Ameriku, nebo propouštěcím listem z rakouského státního svazku, nebo dokladem o zaplacení vojenské taxy či osvobození od téže, nebo domobraneckým pasem. Ženám, dívkám, příslušníkům jiných stavů a mužům starším 50 let stačí křestní neb domovský list, pracovní knížka nebo vysvědčení zachovalosti.

Zavazadla.

Doporučuje se, nebrati s sebou do Ameriky zbytečnosti, nýbrž jen věci nejn nutnější, jako: šatstvo, prádlo, obuv a pod. Náčiní řemeslnické, nářadí domácí a hospodářské jsou v Severní Americe levnější a praktičtější než u nás, proto je lépe koupiti je až na místě. Cestující do Argentiny naproti tomu učiní dobře, vezmou-li řemeslnické náčiní s sebou, neboť jsou cla prosta.

Zavazadla nejlépe uložití do pevných, trvanlivých a dobrým zámkem opatřených kufrů neb beden, které musí se čitelně označiti plným jménem majitele a místem určení, jakož i zřetelnou značkou (na př. K. P. 73.), kterou nutno uvéstí i v nákladním listě. Doporučuje se též opatřiti bedny neb kufry železnými pásy, aby mohly při překládání na loď a z lodi odporovati nárazům.

Kdo těžká zavazadla, kufr neb bednu s sebou béře, učiní nejlépe, pošle-li je třeba nevyplaceně buď jako nákladní zboží **16—18 dní**, nebo jako rychlozboží **8—10 dní**, před odplutím parolodě na adresu té **cestovní kanceláře v Praze**, od níž má přeplavní lístek. Takto odeslaná zavazadla se ani na hranicích ani v Brémách neprohlíží. Do nákladního listu musí udat jako obsah jen »Cestovní potřeby«. Na parolodi povoluje se každému dospělému cestujícímu v mezipalubí a III. kajutě vzíti s sebou bezplatně $\frac{1}{9}$ kubického metru nákladu, což jest bedna asi 1 metr dlouhá, 70 cm vysoká a 60 cm široká,

váha však nesmí 100 kg převyšovati. Kdo má nákladu více, platí za přebytek dovozné. Cestující II. a I. kajuty mají mimo ruční zavazadla též právo na bezplatnou dopravu kajutního kufru neb jiného zavazadla do váhy 75 kg. Přes tuto váhu platí se za každých 75 kg K 4·80. V poplatku tomto je již zahrnuta premie za pojištění zavazadla po dobu plavby ve výši K 480.—. Kufř, který si přeje cestující vzíti s sebou do kajuty, nesmí přesahovati předepsanou míru as 1 m délky, 60 cm šířky a 40 cm výšky.

Uschovati cestovní potřeby do pytlů nebo žoků se nedoporučuje. Cenné papíry, peníze, skvosty, průkazní listiny a pod. je radno pečlivě uschovati do kapes třeba i zašít, ale rozhodně ne uložiti do zavazadel. Na lodi jest pak zvykem předávati lodnímu pokladníku cennosti k úschově po dobu plavby proti potvrzení.

Hořlavé a třaskavé látky bráti sebou na loď je přísně zakázáno. Rovněž víno, pivo neb lihoviny není dovoleno na loď přinést a lze je tam obdržeti za levný peníz. Kouřiti je dovoleno jen v kuřáckém saloně neb na palubě.

Na rakouských a německých drahách není dovoleno bezplatně s sebou bráti náklad, vyjímaje menší zavazadla, která může cestující vzíti s sebou do vagonu. Ruční zavazadla jsou volná i na parolodích.

Pro vystěhovalce je dovoz neobmezeného počtu kusů šatstva, prádla, klenotů, toaletních a pod. předmětů, sloužících k osobní potřebě při příjezdu do Ameriky prost cla s výhradou, že tyto věci určeny jsou pro vlastní potřebu, ne však ku prodeji neb pro jiné osoby.

Z tabákových výrobků nepodléhá clu 50 doutníků nebo 300 cigaret, určených pro vlastní potřebu. Další množství podléhá clu; zapření jeho se přísně trestá a *pokutuje*. Veškeré případné poplatky celní při příjezdu do Ameriky musí býti zapraveny výhradně v americké měně.

Ruční zavazadla dopravují se na všech parolodích kajutním i mezipalubním cestujícím bezplatně.

By se předešlo možným zmatkům, doporučuje se každý kus jménem opatřiti, jež nesmazatelnou barvou psáti třeba.

Na amerických drahách má každý cestující na celý listek 150 amerických liber, **což jest asi 68 kg nákladu svobodno.**

Příjezd do Prahy.

Kdo z vystěhovalců jede přes Prahu, nechť při příjezdu na Pražská nádraží dívá se u východu, zdaž tam stojí dáma s odznakem se žlutobílými stužkami. Jest to zřízeňkyně nádražní missie, která poskytuje zdarma radu příchozím. Na ni možno se s plnou důvěrou obrátiti a ji

poslechnouti. Vystěhovalec zajde si pak do přeplavní kanceláře, z níž má koupený přeplavní lístek, aby se zeptal, kdy z Prahy ze státního nádraží vyjede do Brém neb Hamburku a dorozuměl se stran zavazadel a cesty.

Odjezd z Prahy do Bremen

děje se pravidelně 3—5 dnů před odplutím lodi.

Dle předpisu musí každý cestující býti v přístavu nejpozději 48 hodin před odjezdem zvolené parolodi. Zde musí se prokázati přeplavním lístkem, vyplatiti zavazadla, podrobiti se bezplatné lékařské prohlídce a zaříditi vše potřebné, při čemž se každému poskytnou zdarma veškeré potřebné informace a pokyny.

Příjezd do Brém neb jiného přístavního města.

Když se přijede na nádraží do Bremen, Hamburku neb jiného přístavního města, měj *modrou kartu doporučující*, kterou Ti pošle p. farář V. Hálek z Liboce, v ruce, aby ji bylo viděti, načež se vystěhovalece důvěrník ujme.

Kdybys snad náhodou důvěrníka nemohl viděti tam, obrať se na policejního úředníka neb strážníka na nádraží a ptej se po důvěrníkovi; ale žádným způsobem nepřijmi adresy neb lístky do hostinců od někoho jiného ti nabízené.

Žádný katolický vystěhovalec nechť neopomene v přístavním městě jíti do katolického kostela, a tam sv. svátosti přijmouti před tak vážnou jízdou přes moře. Bližší na modré kartě.

Na lodi samé, kdybys měl nějakou stížnost ohledně stravy neb neslušného zacházení vůbec, obrať se na kapitána lodě a ukázav mu tento lístek, přednes mu svou stížnost; a bylo-li by třeba, oznam to ústně neb písemně důvěrníkovi po příjezdu do Ameriky.

Důvěrník se pozná po odznaku, jenž jest zlatý kříž s kotvicí.

V Brémách vyhledej hlavního důvěrníka veledůstojného pana faráře Prachaře, který jest Čech a bydlí v ulici »Falkenstrasse čís 49. při kapli sv. Rafaela (Sankt Raphaelskapelle).

Tento duchovní, který po léta se stará o vystěhovalce, ti poradí stran noclehu a cesty na loď.

Je radno pro každého, kdo nastupuje cestu po moři, aby se v ruce Boží odevzdal, a radím upřímně každému krajanu, aby se s Pánem Bohem smířil, než sedá na loď. Nejlépe, učiní-li tak již doma u svého duchovního správce. Ale i v Hamburku, nebo v Brémách může jíti k sv. zpovědi a přijmouti Tělo Páně. Plnomocník spolku sv. Rafaela poví mu kde. A není-li českého kněze, ať jde k polskému. Polský mu

rozumí: v Hamburku, v Brémách je polský kněz. Na cestu vezmi si s sebou růženec a modlitební knihu.

Na lodi.

Expresní rychlolodě zvané císařské.

Parolodě tyto vesměs dle nejmodernějších vynálezů se všemi bezpečnostními opatřeními stavěny a pro pohodlí zvláště cestujícím kajutním k odporučení. Rychlost plavby obnáší 42 kilometry za hodinu a doplují z Bremen do New-Yorku za méně než 7 dní. Plavbu přes okeán vykonají za 5 a půl dne. Mezípalubí na parolodích těchto není příliš velké, může pouze 500 až 600 osob pojmouti. Kdo po nich plouti hodlá, musí přeplavní kanceláři poslati z každou osobu pro kajutu K 60.—, pro mezípalubí K 20.— jako závdavek, aby mu místo na parolodi zajistila. Obnos závdavku se při placení přeplavu odpočítá.

Ceny přeplavní nejsou vždy stejné. Mění se v různých dobách ročních. Průměrně cena přeplavní obnáší: **v mezípalubí K 196.—** za osobu přes 12 let; děti do 12 let platí **polovici**, pod 1 rok **K 12.—**.

V této ceně není zahrnuta americká daň z hlavy, která se vybírá zvláště a obnáší K 20.— z každé osoby bez ohledu zdali je to osoba dospělá neb dítě, neb kojeneček. Pouze američtí občané, mohou-li se americkým občanským listem vykázati, jsou placení této daně sprostěni.

V II. kajutě K 331'—, a výše (dle polohy pokojíku) za dospělou osobu; děti od 1 do 12 let platí **polovici**, pod 1 rok **K 36'—**.

Cestující II. a I. kajuty daně z hlavy neplatí.

Rychlé parolodě poštovní dvoušroubové.

Parolodě tyto zaujímají mezi paroloděmi poštovními nejpřednější místo. Jsou vesměs moderní, salony jídelními, dámskými i kuřáckými opatřeny. Poněvadž plavba z Bremen do New-Yorku trvá 8 až 10 dní, parolodě tyto také všemi bezpečnostními opatřeními se honosí, jsou zvláště oněm cestujícím vřele k doporučení, jimž více na **pohodlném** než na rychlém přeplavu záleží a jimž i o **úsporu peněz** se jedná.

V mezipalubí: Úplná, chutně upravená, hojná strava po dobu pobytu na lodi, potřebné náčiní k jídlu a pití, lůžko se slamníkem, podhlavnicí a vlněnou přikrývkou, kterou může si každý z lodě s sebou vzít. Stravou nepotřebuje se tudíž nikdo zásobovati, neboť na parolodích společnosti podávají se třikrát denně a sice ráno, v poledne a večer hojné, hlavně masité pokrmy. Kojenci dostávají mléko a onemocnělým poskytuje se zvláštní strava dle předpisu lékaře, jenž nesmí za léčení ničeho požadovati. Veškeré místnosti na parolodi jsou elektricky osvětlovány, v zimním období dobře vytápěny,

tak že jest plavba za každého ročního období příjemná.

Ve III. kajutě: Kabiny této třídy jsou po způsobu II. kajuty, přirozeně trochu jednodušeji zařízeny. Cestující jsou v nich umístěni po 2 až 6. Strava v této třídě podávána úplně dostačuje. Zvláštní díl paluby k promenádě, prostorná jídelna, taktéž společenský salon pro dámy a salon kuřácký, přispívají ku pohodlí cestujících.

Ve II. kajutě: Cestující kajutní, kteří jsou ubytováni v elegantních pokojích o 2, 4 až 6 postelích, obdrží úplnou postel, lůžkové prádlo, ručníky a vůbec vše, co k jejich pohodlí slouží. Hojná strava v bohatém výběru a obsluha vyrovnají se hotelu. Cestující ve II. kajutě neplatí daně z hlavy a nejsou podrobeni tak přísné prohlídce jako mezipalubníci.

Také zde se ceny mění. Průměrně cena přeplavní obnáší: **v mezipalubí K 166**— za osobu přes 12 let; děti od 1 do 12 let platí **polovici**, pod 1 rok **K 12**— kromě americké daně z hlavy, která obnáší 20 korun za každou osobu.

V 3. kajutě K 190— až **K 201**— za osobu přes 12 let, děti od 1 do 12 let platí **polovici**, pod 1 rok **K 12**—, kromě americké daně z hlavy, jež obnáší za každou osobu 20 korun.

V 2. kajutě K 284—, 296—, 308— a výše (dle volby parolodě a polohy pokojíku) za osobu přes 12 let; děti od 1 do 12 let platí **polovici**, pod 1 rok **K 36—**.

Znovu se výslovně podotýká, že se ceny průplavních lístků dle roční doby mění, a že tuto jsou uvedeny ceny jen průměrné.

Cestující II. a I. kajuty daně z hlavy neplatí.

Po celou dobu plavby jest loď ve styku s pevninou telegrafii bez drátu.

Doporučuje se voliti II. neb III. kajutu před mezipalubím, kdež jest přece jen méně pohodlí.

Nápoje, jako pivo, víno a lihoviny a pod. nejsou zahrnuty v přeplavní ceně, lze je však levně na lodi obdržeti.

Lékař. Na každé lodi nalézá se lékař, který je povinen každého onemocnělého cestujícího bezplatně ošetřovati a potřebnými léky opatřiti.

Proti mořské nemoci na lodích podávají se různé lékařsky vyzkoušené prostředky, které mnohému uleví. Nejlepším prostředkem jest však střídmost v jídle i pití, zdržování se na čerstvém vzduchu a cvičení hlubokého dýchání. Teprve kdyby náš stav nesnesl delšího pobytu na palubě, uchylme se na lůžko a ulehňme na znak.

Nevěřte neznámým na cestě.

Během cesty je radno hleděti si jen svého, nepouštěti se do zbytečných hovorů s neznámými lidmi a nesvěřovati se jim s ničím, byť by se vydávali i za krajany. *Neukazujte nikomu peníze ani lístky*, nenechte se přemluvíti k výměně peněz. Nenechte se zlákatí různými sliby a pod., abyste neupadli do nepoctivých rukou.

Šaty na cestě.

Doporučujeme každému, aby ve vlastním svém zájmu oblékl se do čistých úpravných šatů a tak činil dobrý dojem na přistěhovaleckého komisaře. Rovněž po cestě berou se na slušně oblečeného cestujícího různé ohledy.

Mezipalubní cestující učiní dobře, vezmou-li si lepší oděv do kufříku, aby si jej po cestě nezkazili a obléknou-li jej teprve před opuštěním lodi.

Kdo je připuštěn do Spojených Států Amerických.

Americký přistěhovalecký úřad stanoví co podmínku připuštění do Ameriky *zdraví, tělesnou čilost, schopnost ku práci a slušný zevnějšek*; dále požaduje se, aby *měl každý mimo zaplaceného jízdného až do konečného cíle své cesty u sebe na hotovosti nejméně K 125.— (dol. 25.—).*

Co dělat na lodi?

Nezapomeň na cestu si vzít modlitební knihu a při jízdě se z ní modliti. Také ráno, v poledne a večer vykonej zbožně svoji modlitbu. Je-li katolický kněz na lodi a slouží mši svatou, vždy se jí zbožně účastni. V prázdné chvíli modli se sv. růženec. S nevěrci nemluv a nedej se od nikoho od svého katolického náboženství svésti. Varuj se také nevěreckých časopisů a knih, byť ti je kdokoliv doporučoval.

Krajané, kteří cestují z Evropy do Ameriky mají české kněze v českém kostele v Nov. Yorku 323 East 61 Street (č. 323 východní 61. ulice) u Panny Marie pomocné. A vůbec krajané, kteří přijedou do Nov. Yorku a vystoupí v N. Yorku (protože většina jich jede hned dále, ani Nov. York neuvidí) dostanou porad v českém kostele, a každý jim o něm poví, pamatuje-li si tuto adresu: 323 East 61 street, Bohemian church, — což se vysloví: trý tventy trý íst sixty ferst strýt, Bohýmien čerč. A v Baltimore je český kostel 2111 Aschland Ave, což se vysloví tventy von cléven, Ašlend eveňu, Bohýmien čerč.

Příjezd do Ameriky.

Přijedeš-li do New-Yorku, bude Tě očekávatí důvěrník spolku sv. Rafaela s odznakem zlaté kotvice na šatě.

Velmi dobře udělá, kdo táže se na Leo house (Vyslov: Leo haus), jehož plnomocník obyčejně každou loď v přístavu očekává. Nezkoušený kolikráte do veliké škody přijde. Nevěř zde jinému. Nedávno stará matička napálena byla a připravena o všechny skoro peníze. Jeden člověk vyměnil jí rakouské peníze za bezcenné obchodní známky.

Nastává prohlídka cestujících a zavazadel. Budova jest pečlivě uzavřena, a cestující se nemohou zde s nikým sejíti, pouze s úředníky. Po prohlídce vstoupí všichni na menší loď, a ta je zaveze i se zavazadly na ostrov přistěhovaleckého úřadu na Ellis Island. Všichni cestující jsou sepsáni a rozděleni na skupiny, dle nichž se pak ubírají do ostrovní budovy. Tato jest uvnitř zábradlím a drátěnými ploty rozdělena; ke každému oddělení vede ohražená cesta. V budově jsou u plotu úředníci a tlumočník, a a k těm se pak jednotliví přistěhovalci ubírají k osobnímu vyšetření.

Úředníci jsou velmi zruční, neboť mohou denně i 5000 lidí vyšetřovati.

Z přístaviště vyhledá si každý buď své nádraží, aneb jde na »Ferryboat« (loď), kterým se převezde do New-Yorku. Nádraží jsou : v Hoboken, Vest Shore a N. Y. Ontario leží severně, ostatní jižně od přístaviště hamburských a brémských lodí.

Na ulicích u přístaviště stává mnoho lidí, nosičů, výrostků i dětí, kteří nabízejí příchodím svým služeb; odevzdá-li jim někdo své zavazadlo, musí toho dbáti, aby se mu nosič neztratil; dá-li se jim vésti, není jist, že ho nezavede. Ti lidé hledí rozličným způsobem příchodího zdržeti, radí mu, by zašel do hostince, podíval se na to a ono. Vůz (fiakr) jest z přístaviště do New-Yorku velmi drahý; lépe jest jeti v městě elektrickým vozem. Tu ovšem jest zase třeba vyznati se ve volbě vozu a vzíti si dle potřeby transfer (přestupný lístek), aby se dostal na žádané místo.

Po příjezdu do Ameriky.

Na modré doporučovací kartě od spolku sv. Rafaela mají vystěhovalci adresy důvěrníků v jednotlivých městech. Na ty se obraťte o radu.

Dle adresy (třeba na tramwayi) se snadno na ně v dotyčných místech doptáte. Důvěrníci tamní, většinou duchovní, poskytnou Vám další radu a doporučení stran *zaměstnání a práce*. Jest to vždy vítané v cizině, najde-li se jistá známá osoba, která se příchodího bez zjištěného úmyslu poctivě ujme a jemu upřímně poradí.

Dále klademe vystěhovalcům důtklivě na srdce, aby hned, jakmile se někde usadí, přihlásili se u katolického českého duchovního v místě neb okolí, aby o nich věděl. Nejen, že jest to jich povinností jako katolíků, aby se při-

hlásili jako farníci ke svému duchovnímu správci, ale též jest to v zájmu jich vlastním, poněvadž v nových neznámých poměrech jim kněz co nejupřímněji poradí.

Varujeme dále naše vystěhovalce před různými sektáři, aby se jimi nedali přemluvit k odpadu od jediné pravé sv. víry katolické. Též vám dáváme výstrahu před svobodomyšlnými a volnomyšlenkáři v Americe, před jich tiskem, časopisy a brožurami, poněvadž by snadno mohli vás ve víře katolické zviklati a vlašnými učiniti.

Mnohým bude se v Americe po staré vlasti stýskati, a tu vám bude útěchou sv. náboženství, které jste jako drahocenný odkaz od svých rodičů obrželi, abyste je zachovali a zase svým dítkám předali. V nové vlasti rádi se modlete, choďte do kostela, kdež vzpomínkou na kostel ve vaší domovině, na obřady tam konané, na mládí své, na svoje rodiče vždy se potěšíte a okřežete. Nezapomeňte nikdy o velikonocích vykonati sv. zpověď a jíti ke stolu Páně, naopak rádi i častěji v roce jděte ke správě Boží.

V nové vlasti v Americe předplatte si *katolický* časopis »Katolika«, »Národ« neb »Hlas« ! Ten Vás bude těšiti a rodinu vaši vzdělávati.

Dejž Bůh, aby každý z našich českých vystěhovalců našel v nové vlasti za oceánem nejen lepší blahobyť, štěstí a spokojenost, ale také

jako věrný katolický křesťan pracoval tam o spásu duše své a zachránil si ji pro věčnost.

České kostely katolické v Americe.

Colorado: Pueblo.

Illinois: Chicago: (9).

Indiana: San Pierre, North Judson.

Iowa: Belleplaine, Calmar, Cedar, Rapids, Chelsea, Clutier, Duncan, Fairfax, Fort Atkinson, Garner, Iowa City, Little Turkey, Newport, Oxford, Junction, Pocahontas, Protivin, Prairieburg, Salon, Spilville, Vining.

Kansas: Atwood, Cleburne, Cuba, Hanover, Marrack, Olmitz, Ottawa, Pilsen, Wilson.

Maryland: Baltimore.

Michigan: Detroit, East Jordan.

Minnesota: Belgrade, Beroun, Heidelberg, Jackson, Lonsdale, Lucan, Minneapolis (2) Montgomery, New-Prague, Olivia, Owatonna, Pinne City, Silver Lake, Summerset, St. Paul, Tabor, Wesely, Winona.

Missouri: Karlin, Rok Creek, St. Louis (2),

Nebraska: Abie, Brainard, Bruno, Clarkson, Crete, Dodge, Dry Creek, Geranium, Heun, Howells, Lawrence, Linwood, Milligan, Omaha, Plasi Plattsmouth, Prague, Ravenna, So. Omaha, Spencer, St. Paul, Verdigre, Wahoo, Weston, Wilber.

New York: New York (2).

No. Dakota: Dickinson, Lidgerwood, Pisek, Veselyville, Wahpeton.

Ohio: Cleveland (5), Marblehead.

Oklahoma: Hennessey, Prague, Yukon.

Pennsylvania: Allegheny.

So. Dakota: Bendon, Geddes, Lakeport, Lesterville, Scotland, Tabor, Tyndall, Vodňany, Wagner.

Texas: Amansville, Bluff, Bryan, Cameron, Dubina, Ennis, Elinger, Fayetteville, Frelsburg, Frenštat, Granger, Hallettsville, Industry, Marack, Moulton, Nada, Praha, Sealy, Shiner, St. John, Taylor, Weimar, West. Yoakum.

Wisconsin: Algoma, Antigo, Carlton, Casco, Ekstman, Francis, Creek, Hillsboro, Kellersville, Kewaunee, Kosuth, Krok, La Crosse, Milwaukee (2), Muscoda, Norman, Pilsen, Prarie du Chien, Racine, Reedsville, Slovan, Stangleville Tisch Mills, Yuba.

Katolické časopisy z Čech.

Kdo chceš v Americe býti zpraven o událostech v Čechách, neb míti dobrou vzdělávací četbu, přeplat si u Družstva Vlast v Praze II., 570 (Žitná ulice) křest. sociální týdeník »*Naše Listy*« aneb měsíčník pro poučení »*Vlast*«, vychovatelský časopis »*Vychovatel*«, pro děti »*Vzdělávací četba katol. mládeže*«. Budou Ti zasílány v mírné ceně. Též si objednej u druž-

stva Vlast každoročně vycházející kalendář »*Sv. Vojtěch*«. Časopisy tyto si jistě oblíbíš a budeš vždy dychtivě na ně čekat.

Každý, kdo se chce odebrat do Ameriky, necht si dopíše o doporučovací kartu a poučení o cestě na předsedu Odbočky pro Čechy spolku sv. Rafaela, k ochraně vystěhovalců na adresu: Vlastimil Hálek, farář v Liboci u Prahy.

STANOVY

odbočky pro Čechy rakouského spolku sv. Rafaela k ochraně vystěhovalců.

§ 1.

Učelem odbočky pro Čechy rakouského spolku sv. Rafaela jest, chrániti vystěhovalce království a zemí na říšské radě zastoupených před mnohými nebezpečenstvími, která jim hrozí ohledně

- a) náboženství a mravu,
- b) majetku.

Činnost odbočky spolku počíná se konečným rozhodnutím vystěhování a končí dosažením cíle cesty a výdělku pomocí poučení a ochranných prostředků.

Odbočka spolku nemá tedy účel vystěhování podporovati, nýbrž pouze takové osoby, které se konečně k vystěhování rozhodli, před vydíráním dle možnosti chrániti.

§ 2.

K dosažení cíle tohoto slouží následující prostředky :

1. vydávání tiskem a rozšíření spisů poučných pro vystěhovalce;

2. obstarávání věrohodných osob české řeči znalých v nádražích a přístavech, do nichž vystěhovalci zavítají;

3. doporučení vystěhovalců věrohodným osobám na důležitých místech cesty.

§ 3.

Peněžitých prostředků k účelu tomu potřebných dostane se odbočce spolku ročními příspěvky členů, dobrovolnými dary, darováním, odkazy a jinými příjmy.

§ 4.

Za členy odbočky spolku přijmou se bezúhonní katolíci obojího pohlaví, kteří se zaváží ročně nejméně 1 K do spolkové pokladny platiti.

Výbor spolku jest oprávněn, členy přijímati a vylučovati.

§ 5.

Každý člen má právo přítomen býti valným shromážděním, účastniti se v nich rokování a hlasování, činiti návrhy a voliti.

Samostatné návrhy musí písemně podány býti správě odbočky spolku alespoň osm dní před valným shromážděním.

V sídle spolku bude každoročně sloužena o slavnosti sv. Rafaela (24. října) mše sv. za členy a vystěhovalce.

§ 6.

Každý člen jest povinen;

1. Účely odbočky spolku dle svých sil i skutkem podporovati,

2. roční příspěvek nejméně 1 K platiti.

Zaplacené příspěvky se za žádné podmínky nevracejí.

Neplatí-li členové po dvě léta příspěvků a byli-li proto upomínáni, považují se za vystouplé.

§ 7.

Sídlo odbočky spolku jest Praha.

Správa odbočky spolku spočívá v rukou devítičlenného výboru (z něhož alespoň 3 členové v Praze aneb v okolí Prahy bydlí, ostatní ale dle možnosti jsou příslušníky českého království, všech 4 diecésí a 3 náhradníků).

Vystoupí-li některý člen z výboru, vstoupí na jeho místo od správy odbočky spolku povolany náhradník.

Výbor volí ze svého středu předsedu a ostatní funkcionáře spolku.

Předseda zastupuje odbočku spolku na venek, svolává valná shromáždění a výborové schůze, předsedá v těchto, řídí a ukončuje je.

Výbor vykonává usnesení valného shromáždění, spravuje a používá spolkového jmění ve smyslu účelu spolku a skládá každoročně účty. K platnému se usnášení výboru jest zapotřebí nadpoloviční většiny, při rovnosti hlasů

rozhoduje předseda. K platnému usnesení jest potřebí, aby alespoň 4 členové výboru předsedu v to počítaje, ve schůzi byli přítomni.

Odbočka podá každoročně centrálnímu spolku ve Vídni zprávu o své činnosti a účtech. Týž pak jest oprávněn v činnost odbočky v každý čas nahlédnouti.

§ 8.

Odbočka spolku odbývá každoročně dle možnosti v den sv. Rafaela (24. října) valné shromáždění. Den valného shromáždění vyhlásí se nejméně 14 dní napřed ve veřejných listech.

Valnému shromáždění zvláště přísluší:

a) Volba výboru a náhradníků; devítičlenný výbor jakož i tři náhradníci se volí na 1 rok; dále volba 2 zástupců do centrálního výboru ve Vídni.

b) volba dvou revisorů ku prozkoumání účtů celoročních;

c) schválení roční zprávy a celoročního účtu;

d) změna stanov;

e) možné pozměnění ročního příspěvku;

f) rozpuštění spolku.

Usnesení valné hromady musí se státi nadpoloviční většinou hlasů přítomných členů.

V pádu potřeby lze svolati mimořádnou valnou hromadu.

Odbočka může vysílati do centrálního výboru 2 zástupce a centrální výbor má právo na

dva zástupce své, kteří jsou české řeči znalí ve snůzích odbočky.

Při sporech povstávších z poměrů spolkových rozhodne smírčí soud. Každá ze sporných stran jmenuje z členů dva smírčí soudce. Tito čtyři volí pátého jako předsedu. Nemohou-li se při této volbě usjednotiti, jmenuje ho předseda spolku. Smírčí soud jest povinnen, během 14 dnů ode dne své volby vynésti nález a není z nálezu takto učiněného žádného odvolání.

§ 9.

Jedná-li se o rozejtí odbočky spolku, jmění smí připadnouti pouze centrálnímu spolku sv. Rafaela ve Vídni.

(Schvál. c. k. místodržitelst. v Praze č. 8 A 3937 ze dne 4. září 1911.)

Přihlášky za člena se zasláním 1 kor. ročního příspěvku přijímá předseda Odbočky spolku sv. Rafaela pro Čechy: Vlastimil Hálek, farář v Liboci u Prahy a jednatel Jan Voborský, c. k. místodržitelský oficiant v Praze-III. 130 II. poschodí.

O naukách modernistů.

(Píše VÁCLAV LEFLER, kand. dokt. boh. a farář ve Vojkově.)

Amerikanism jako „předchůdce modernismu“

Ve spise „Der Modernismus“ od profesora Gislera v Chur (Benzinger, Einsiedeln 1912) vyličen jest amerikanism jako „předchůdce“ modernismu. Sledující o tom recensí prof. univer. ve Vídni Dr. G. Reinholda v 1 sešitu 1913 linecké Theolog. prakt. Quartalschrift dovidáme se, že z Ameriky přenešen byl amerikanism do Francie a Německa. Původcem jeho byl P. Isaak Thomas Hecker. P. Václav Smolík C. SS. R. ve svém spise „O učení modernistů“ vydaném nákladem dědictví sv. Prokopa v Praze 1912 promlouvá taktéž obšírně v § 1 o počátcích a vývoji modernismu před vydáním encykliky „Pascendi“. Dle něho je kolébkou modernismu Francie. Na důkaz uvádí hojnou literaturu modernistickou a též článek „Americanisme et Americains“ od modernisty Fonsegrive uveřejněný. Tím se tudíž mínění Gislera o amerikanismu jako „předchůdci“ modernismu sesiluje. Čemu se divím jest, že recensent prof. Dr. G. Reinhold vedle Francie a Německa neuvádí též Itálii a Anglii, kam amerikanism záhy vnikl a byl tam též „předchůd-
cem“ modernismu.

Osoba, život a dílo P. Heckera byly i u nás svého času velebeny, což nemůže býti dotyčným

osobám řečeno k jich ujmě, jelikož sám papež Pius IX. vzdor tomu, že P. Hecker byl z kongregace OO. redemptoristů vyloučen dovolil mu zříditi kongregaci „kněží missionářů sv. apoštola Pavla“ (Paulisté.), kteří ještě nyní v Americe vypomáhají v duchovní správě.

Sdělujíc výsledek pitvy, kterou provedl Gisler na Amerikanismu dle recensenta, jest jeho základním učením: demokracie, učení o ctnostech aktivních a přirozených, dále učení o konfessionalismu, akonfessionalismu a interkonfessionalismu.

Dále uznává amerikanism republikánskou formu státu jakožto nejpriměřenější Církvi katolické, jelikož, prý, v ní přicházejí zásady rovnosti, svobody, bratrství všech lidí v Kristu k náležité platnosti. Dále klade amerikanism důraz na individuální činnost člověka a tím prý může člověk snáze spolupůsobiti s milostí Ducha svatého. Vůbec na vnitřní život člověka skrze milost Ducha svatého klade hlavní důraz, dávaje tomuto životu vnitřnímu demokratický podklad. Proto mezi prostředky křesťanské dokonalosti uvádí hlavně vnitřní vedení člověka skrze Ducha svatého. Tím klade též hlavní váhu na individuální originalitu. Církevní autorita dle amerikanismu má úkolem pouze poblouznění a sebeklamu zamezovati u jednotlivce i celé společnosti lidské a tím dávati záruku pravosti vnitřního od Ducha svatého způsobeného života duševního skrze milost.

V tomto preventivním působení Církve spočívá prý její vlastní podstat a též celý systém svátostní na témže základě spočívá.

Proto Hecker neuznává za dobré skládati sliby řeholní, jelikož tím individuální originalita trpí. Také křesťanské ctnosti nejsou u něho rovnocenné. Tak zvané pozitivní ctnosti, jako poslušnost a pokora, jsou u něho méněcenné. Chce míti raději aktivní ctnosti, osobní statečnost a vlastní iniciativu.

To prý je charakteristickou známkou germánské racy. Proto nemiluje latinskou racu, která si libuje v autoritativních usedlých právních poměrech a řídí a spravuje vše skrze Vatikán. A k aktivním ctnostem počítá též přirozené ctnosti. Askesí stali se prý katolíci v posledních třech stoletích dětinští a málo činní. Sv. Josef má nám býti vzorem.

Kam tyto zásady vedly, o tom máme ještě v paměti ono monstrum interkonfessionálního náboženského parlamentu v Chicagu roku 1893 odbyvaného.

Snaha amerikanismu byla též: Církev a církevnictví s duchem času sjednotit; a v tom jeví se hlavně působení amerikanismu v Evropě.

Amerikanism horeje po způsobu baptistů, methodistů a irvingiánů pro tak zvaný „malý“ katechismus, t. j. pro nejmenší míru vědomostí, které každý křesťan má věděti a věřiti. Jsou to tak zv. „minimisté“.

Vedle amerikanismu jmenuje Gisler též Döllingera jakožto hlavního inspiratora modernismu. On totiž chtěl, aby německá theologie postavila se na stanovisko vyšší, nežli jsou všechny konfesse. To chtěl Döllinger jakož i na konferencích unionistických v Bonnu, aby toliko Písmo svaté a první tři symbola prvních století platila všeobecně mezi všemi křesťany, a tímto návratem k prvním dobám křesťanství, aby nastalo všeobecné sbratření. Ostatní všecko, aby od sebe odhodili jakožto umělé výsledky theologů. Tím prý jediné přivoděno by bylo smíření mezi východem a západem, mezi protestanty všech odstínů a katolíky; zřízením církve sv. Jana, miláčka Páně.

Dále referuje recensent, kterak do Francie vnikl modernismus a sice sdružením Sillonu. Sillon t. j. brázda ve službě náboženství a společnosti lidské; i dostalo se této tažené brázdě na úhoru materialismu a positivismu zvláštní pochvaly papežů Lva XIII. a Pia X.

Později Sillon setřel se sebe ráz katolického sdružení a jsa nasáklý modernistickými bludy byl od papeže Pia X. rozpuštěn a na jeho místě povstaly ve Francii jednotlivé Sillons catholiques pod dozorem a vedením biskupů. Vedle Sillonu tentýž účel původně sledovali tak zvaní novokřesťané, Neo-chrétiens, totiž boj proti materialismu a positivismu. V Německu pak mezi katolíky vzniklo hnutí tak zvaného Reformkatolicismu.

Ve všech jsou zárodky zhoubného modernismu.

Německý reformkaticismus spojil idee amerikanismu s Josefinismem a s dobou tak zvanou osvícenskou a přátelil se s tak zvanou liberální opozicí před a po sněmu vatikánském.

K této společnosti patřili později vybarvení modernisté Kraus, Schell, Müller, Ehrhart a jiní. Spisovatel podává krátkou prý a úsečnou a v ničem nepřehánějící charakteristiku těchto jednotlivých zastanců modernismu německého.

Je to zvláštní zjev, že kdykoliv některý spisovatel o modernismu přijde ke svým krajanům — modernistům, tu jakoby mu ústa oněměla. Uvedený zjev dokazuje, že tato stránka bolestná nechce býti více rozjitřena; ale jest spolu důkazem, že tento jed, jak sv. Otec Pius X., ve své encyklice „Pascendi“ praví, vězí ve vnitřnostech a útrokách Církve. A proto nechce nikdy s oduřelou částí těla lékař mnoho dělat, aby nemoc se ještě více nezhoršila.

Ale nebude-li modernismus, který dle slov sv. Otce Pia X. životní šlávy těla Církve vystřebává, záhy vyhojen, může snadno některá část Církve propadnouti zkáze. Leč vraťme se k referátu prof. Reinholda o nové knize Gislerově.

Papež Lev XIII. vydal proti amerikanismu breve „Testem benevolentiae“ dne 22. ledna 1899 kardinálu Gibbonsovi.

I rozšiřuje se recensent zvláště o poměru mezi státem a církví, o náboženství a politice. Praví dle Gislera, že Kristus stanovil hranice mezi církevní a státní mocí.

Dle Gislera prý Církev nemá co činiti se železnicemi, s vojskem, s daněmi, zdravotnictvím s konfessionelního stanoviska, nýbrž má se spokojiti tou normou, aby státní blaho nebylo dosahováno takovým způsobem, aby tím vyšší cíle a zájmy a práva byly poškozovány. Ku příkl. právo individua, rodiny, náboženství, Církev: To je však pouze negativní povinnost katolického politika.

Positivní jeho úkol záleží v tom, aby oprávněné zájmy Církev hájil a to ve vlastním prospěchu státu. A proto rozlučka mezi hierarchií a katolicko-politickými frakcemi jest holý nesmysl. Nestává nikdy v politice katolíků taková autonomie, která by nebrala ohled na hierarchii. Ani dělníci, ani kněží nesmějí zavíratí dvéře ke svým organisacím biskupům.

Konečně rozhodnutí o tom, co vyrozumíváme právem a zájmem církve, přísluší úřadu učitel-skému Církev a ne politikům. Politikové a státní orgány nechť rozhodují o tom, co vyžaduje zájem státu a co v rámci jeho moci dosáhnouti se může.

O těchto vývodech Gislerových nechť sobě učiní soudný čtenář úsudek sám. Někomu budou se zamlouvati, jiný nebude je přijímati bez jakési výhrady. Tak bych nesouhlasil nikdy s míněním, že politikové a státní orgány mají rozhodovati

naprostou většinou hlasů o tom, co v rámci moci státu dosáhnouti se může.

To by se mohlo státi, že by odhlasovali smrt králi, jako se to stalo při velké revoluci francouzské pod heslem, že to vyžaduje zájem státu. Politika jako v životě národů osvědčované náboženství musí ve všem dbáti zájmů Církve katolické, která je jediná od Boha ustanovená strážkyně náboženství pravého. Kdo Církev katolickou miluje, poslouchá ji ve všem a nečiní rozdílu: v tom ji budu poslušen a v jiném nikoliv.

Proto sv. Otec Pius X. slze prohlásil kněžím, že kdo sv. Otce miluje neptá se, zda-li Ho má v tom poslouchat a v jiném nikoliv; a že jsou bohužel kněží, kteří tak činí. Učení bludařské, modernistické o poměru Církve k státu formuluje sv. Otec Pius X. ve své encyklice „Pascendi“ takto: „Církev má povinnost netoliko udržovati přátelské vztahy mezi svými vlastními příslušníky, nýbrž i k těm, kteří mimo ni se nacházejí. Vždyť není na Ona světě jediná. Jsou tu stejně oprávněné společnosti jiné, s nimiž se musí chtěj nechtěj stýkati a spolupůsobiti. Proto musíme, — ovšem dle nauky modernistů — stanoviti práva a povinnosti Církve, která má jsouc v poměru k státním společnostem, a sice výhradně pokud tato práva a tyto povinnosti vyplývají z podstaty Církve samé.

Při stanovení tohoto právního poměru mezi církví a ostatními občanskými sdruženími užívají

modernisté stejných pravidel, které stanovili o poměru mezi vědou a vírou. Tam byla řeč o předmětech, zde se mluví o cílech. Tak jako jsme poznali, že předmět víry a předmět vědy se vzájemně vylučují; tak i mezi Státem a Církví musí býti naprostá rozluka vzhledem k cíli, který každá společnost sleduje. Onen cíl časný, hmotný, Tato cíl duchovní. Byly sice (dle modernistů) doby, kdy účel hmotný bylo dovoleno podřaditi účelu duchovnímu. Bylo kdysi dovoleno v tak zvaných otázkách společných mluvit o tom, že Církev jako panovnice a královna v tom měla přednost z té příčiny, že Církev byla bezprostředně od Boha, jako Stvořitele řádu nadpřirozeného, ustanovena, — jak se učilo.

Avšak toto mínění jest od moderních filosofů a historiků již zavrženo. Stát musí tudíž býti od Církve oddělen, jakož i katolík od státního občana. A proto každý katolík, poněvadž jest spolu příslušníkem státu, má právo i povinnost nedbatí auktority Církve, nebrati ohledu na Její přání, rady a zákony, ano i opovrhovati Jejími výtkami, kdykoliv sezná, že by mu to vadilo ku dosažení cíle státu, blaha občanů.

Aby církev předpisovala státnímu občanu způsob jednání pod jakoukoliv záminkou, dlužno nazvati zneužíváním moci církevní, a takovýto pokus musí se se vsí rozhodností zamítnouti. Pramenem všeho toho, Ctihodní Bratří, jsou zajisté

bludy, které předchůdce Náš Pius VI. v apoštolské konstituci „Auctorem fidei“ slavnostně zavrhl.

(Věta 2. Věta, která učí, že moc od Boha byla dána Církvi, aby se stala majetkem Pastýřů, kteří jsou Jejími sluhy pro spásu duší, jestliže se tak od někoho vyrozumívá, jakoby od společnosti věřících táž moc na Pastýře se přenášela k zastávání úřadu kněžského a vládního v Církvi — jest heretická)

Věta 3. Věta, která stanoví, „že římský papež jest hlavou v řízení Církve, jestliže se tak vykládá, jakoby římský papež nebyl tuto moc obdržel od Krista v osobě svatého Petra, nýbrž od Církve, kteroužto moc vykonává jako nástupce Petra a jako pravý náměstek Krista a jako Hlava Církve veškeré — jest heretická)

Avšak škole modernistů nepostačuje (pokračuje sv. Otec Pius X.) toliko, aby Stát byl od Církve odloučen. Jako byla víra vzhledem k základním jevům, jak praví, vědě podřaděna, tak i vzhledem k záležitostem časným má býti Církev podřízena Státu.

Tak daleko snad ještě modernisté ve svém učení nepokročili, avšak chtějí-li býti důslednými, musí toto nutně připustiti.

Jakmile jedenkrát modernisté stanovili, že ve věcech časných Stát výhradně sám jest vyloučen v obor věcí viditelných, zevnějších; a vyskytneli se jenom jediný věřící, který by nebyl spokojen pouze s projevy vnitřními, své víry, nýbrž by je

chtěl i zevně vyjádřiti, jako ku př. při udělování a přijímání svátostí: spadá tento věřící ihned pod moc Státu.

Co pak zbude potom z auktority církevní, když táž se nemůže jinak projevit než-li úkony zevnějšími? Inu musí celá, jak jest, býti podrobena Státu.

V důsledku toho byli mnozí ze svobodomyšlných protestantů donuceni k tomu, že veškerou zevnější bohoslužbu, ano i každé zevnější náboženské sdružení dočista zamítli a na místo toho tak zvané individuální náboženství zavádějí. —

Jestliže se však modernisté doposud veřejně k těmto důsledkům také nepřipojili, činí tak proto, že prozatím žádají, aby Církev samovolně k tomu cíli Sama došla, ku kterému směřují, aby Církev Sama se přizpůsobila formám civilního Státu.

Tolik budiž řečeno o auktoritě církevní ve věcech vnější disciplíny.“ —

Až potud sv. Otec Pius X. ve své encyklice „Pascendi“ o Církvi a státu.

Leč vraťme se znova k recenzi Reinholdově o spisu prof. Gislera „Der Modernismus“. Patrně, že prof. Gisler vzhledem k zvláštním poměrům, které v Německu panují, vytýčil hranice mezi Církví a státem, mezi politikou a náboženstvím až na nejzazší dovolené meze.

Dále promlouvá recensent o „společné křesťanské základně.“ I zde hrajou poměry zvláštní v Německu význačnou úlohu. Kdežto v Anglii

proklamováno heslo: žádný kompromis s bludem ani na roli politické, v Německu katolíci a protestanté aspoň o volbách do říšského sněmu a jiných korporací vyhledávají společnou křesťanskou basis, aby se spojili proti společnému nepříteli, zejména proti nevěrcům a volnomyšlenkářům. Zdá se to býti podobno haeresi tak zvaného latitudinarismu, totiž křesťanství, které není ani katolické, ani protestantské, ani anglikánské, nýbrž pouze zbytek křesťanství. Ve skutečnosti, prý dle prof. Gislera tomu tak není.

Tak mohou se, prý spojití katolíci s protestanty, kde se jedná o konfessionální školu, o svěcení neděle, o svobodě organisace, o spravedlnosti mzdy, o ochranu křesťanské kázně a mravů, a o samosprávu konfessí a podobně. Při tom, prý, není žádné dogma, ani žádný zájem církevní v nebezpečí. Ponechme tyto úvahy bratřím v říši, u nás, kde jsou poměry jiné, vedlo by takové sjednání na společné křesťanské základně jistě k náboženskému synkretismu a k indifferentismu. Proto nesouhlasíme s tím, že autor praví v Rakousku, Německu, Švýcarsku to jde. V Rakousku nikoliv, neboť zde převládají doposud katolíci, a protestanté jsou v nepatrné bezvýznamné menšině. Jinde prý lze uzavřítí dokonce společnou basis na základě interkonfessionálním. To však zdá se, hodilo by se již do krámu volné myšlenky.

Volná Myšlenka nemá prý sice žádná pozitivní dogmata, ale velmi mnoho negativních, po-

kud totiž zaujímá vůči pozitivním náboženstvím strohý naprostý zápor.

Že by z toho německá theologická věda některou základnu interkonfessielní společnou s katoliky vytlouci chtěla, silně pochybujeme. U nás to aspoň naprosto není možno.

Uvedeme několik tak zvaných negativních dogmat Volné Myšlenky, jak je uvádí František Krounský v „Obraně víry“ r. 1912, čís. 3—4., str. 70.

Bylo vytčeno 19 vět, o jichž provedení Volní Myslitelé v Čechách usilovati mají:

1. Povinností Volných Myslitelů jest, vésti boj proti všem náboženstvím.
2. Zamezení válek.
3. Odstranění od státu placených missionářů.
4. Státní monopol škol s vyloučením náboženství.
5. Zákaz procesí a přísné zdravotní revise klášterů v poutnických místech.
6. Odstranění přísahy u soudů.
7. Zrušení všech klášterů vůbec.
8. Zrušení všech ulehčení bohoslovcům a kněžím ve vojenské službě.
9. Naprostou rovnoprávnost žen s muži a nemanželských dětí s manželskými.
10. Výhradně ustanovování laických sil v humanitních ústavech.

11. Zavedení civilních matrik a spalování mrtvol.

12. Podporování kněží z církve vystouplých.

13. Odstranění všech paragrafů zamezujících přístupnost k úřadům bezkonfesijním.

14. Založení světového listu v Římě.

15. Členové zákonodárných sborů, pokud spolku Volných myslitelů (zednářů) náleží, mají povinnost úřady Volných myslitelů uskutečňovati.

16. Při volbách do nich mají jen Volní myslitelé býti podporováni.

17. Studujícím a učedníkům má býti věnována zvláštní péče.

18. Zásady Volné Myšlenky mají býti při každé příležitosti šířeny, zvláště tiskem.

19. Mají býti zřizovány létací komise k vedení dozoru nad náboženskými manifestacemi a nad působením kněží.

Ptáme se, jest možno na této interkonfessionální basis spolupůsobiti osvětově s volnomyšlenkáři? A přece jsou i kněží, kteří u nás v osvětových kroužcích s volnomyšlenkáři spolupůsobí.

Tolik recensent z díla Gislerova uvedl o amerikanismu a z něho vyplývajících a s ním úzce souvisících zjevech, které tvoří hlavně subjektivistickou immanenci průpravu vlastního modernismu. V tom se uvedené systémy shodují, že výhradně jenom vnitřní, životní vyžití subjektivní je při

všem směrodatné, a nikoli zevnější auktorita. Gisler str. 302 uvádí výrok Loisyho, hlavy modernistů, „že modernisté jsou praví nástupci amerikanistů.“

Víra neodporuje pravé vědě.

Nepřátelé kříže, aby znechutili lidu náboženství, a vyhladili křesťanství se světa, klamou veřejnost, jakoby církev nepřála vědě a pokroku, víra a náboženství že nesnesou se s vědou, věda že stačí ku poznání pravdy a ku blahu člověčenstva; víra že tedy zbytečnou, ba škodlivou, poněvadž překáží vědě a pokroku. Nepředpojatý rozum však praví, že mezi vírou a vědou nemůže býti sporu, neboť též Bůh, který zjevuje tajemství a vlévá víru, udělil duši lidské rozum, přirozené světlo; pravda pravdě nemůže tedy odporovati.

Víra a věda podporují se navzájem a vedou k Bohu. Americký filosof, slavný Dr. Brown, který býval dříve nekatolíkem, ale pilnými studii přišel ku poznání pravdy a stal se katolíkem pevně věřícím, napsal: „Nikdy ani jediný článek víry ve vědeckém hloubání nepřivedl mne do rozpaků. Nikdy jsem nepozoroval, že by rozum odporoval učení církve . . . Jako katolík pociťoval jsem a požíval duševní svobody, jaké jsem nikdy nepovažoval za možnou, dokud jsem byl nekatolíkem.“

Moderní přírodopyskec francouzský Moigné pravil: „Zkoumal jsem všechna tajemství náboženství a vědy, a má víra nebyla zviklána.“

Největší experimentální fysik Faraday napsal: „Mezi vírou a vědou nemůže býti sporu, nikdy jsem na nějaký odpor nenarazil; neboť díla boží v přírodě nemohou býti ve sporu s vyššími věcmi, jež mají vztah

k našemu budoucímu bytí.“ — Výtečný fysik a matematik anglický Maxwell píše: „Zkoumal jsem přemnohé filosofické soustavy, i shledal jsem, že žádná z nich ničeho nemůže vysvětliti bez Boha.“

Ti, kdo volají, že víra odporuje vědě, činí tak buď z nevědomosti, buď ze zloby k agitačním účelům, aby křesťanství poškodili. Slavný chemik francouzský J. B. Dumas, sekretář akademie věd, praví: „Lidé, kteří toliko vykořisťují výzkumy cizí a kteří sami žádných neučinili, vynášejí velice jejich důležitost, poněvadž nikdy nenařazili na tajemství přírodní, před nímž se praví učenci zastavili. Odtud jejich bezbožectví a jejich zaslepenost. Zcela jinak se to má s lidmi, kteří sami nějaké výzkumy učinili. Ti znají ze zkušenosti, jak omezeno jest jejich pole a shledali, že při každém kroku setkávají se s věcmi nepochopitelnými. Odtud jejich náboženské přesvědčení a jejich skromnost. Víra a úcta před tajemstvími jest pro ně snadnou. Čím více pokračují ve vědě, tím více je ohromuje — nekonečno.“

Berlínský učenec Dr. Dennert vydal spis o náboženství přírodozpytců, kde dokazuje že ze 100 učenců jest 92% věřících a jen 8% čistě nevěřících neb těch, kteří se o víře vůbec nezmínili. Těch 8% bubnuje na poplach, rozkřikují nevěru, dělají si křiklavou reklamu, zatím co 92% pracují tiše a opravdově pohrdajíce reklamou. Nepřátelé křesťanství nevěru oněch rozšiřují mezi lid ve statisících pamfletech a letáčích a 92% věřících učenců zůstává pro dryáčnickou reklamu — nepovšimnuto. Co humbugu natropili s opičí vědou o původu člověka, a mnohý ubožák, jenž vidí jen na špičku svého nosu, a přečetl nastrčenou brožuru protináboženskou, jest hrozně šťasten, že ochutnal z pramene

vědy, a zatím napil se lektvaru otráveného lží a jízlivostí a nevěrou.

S darwinismem natropili celá desíletí minulá největšího švindlu a dnes pravá věda odkryla celou tu zlomyslnou a podvodnou hru. Už r. 1882 varoval slavný učenec německý *Virchow* své kolegy na sjezdu přírodopytců, aby lid nebyl zbytečně maten a sváděn, řka: „Zkušenost let minulých dostatečně nás poučila, že nesmíme činiti předčasných konklusí. Kdo mluví neb píše pro veřejnost, měl by dvakráte uvažovati, kolik jest v tom, co praví, pravdy skutečně vědecké; měl by dáti vytisknouti drobným písmem v poznámkách veškerá tvrzení hypotetická (domnělá) a neponechati v textu leč to, co jest skutečná pravda.“

Věřící učenec jest opravdově vzdělaným, opravdovým vědcem. Professor *Willman* ve své didaktice napsal: „Nejjednodušší křesťan, v němž evangelium přemohlo sobectví a hmotářství, jest vskutku člověkem vzdělaným, poněvadž křesťanství propůjčuje myšlení, mluvení a konání jeho pravé míry, odstraňuje vše surové a sprosté a činí tak život jeho krásným.“ A učený *Donoso Cortes* praví: „Křesťanství, t. j. učení katolické církve, jest úplnou soustavou vzdělanosti, která obsahuje všecko, vědu o Bohu, o světě, o člověku, která učí, jak a kdy tyto věci povstaly, jak a kdy přestanou. Zde zjevují se ti podivná tajemství, kterých stará filosofie neznala, zde poznáváš cíl všeho, co jest; cesty jimiž dlužno se bráti, význam útrap, význam života i smrti. Kdo se napil z tohoto pramene moudrosti, ví více než Plato, jest moudřejší než Sokrates.“

Vzdělanost bez náboženství nikoho neoblaží, dělá z lidí sobce a ukrutníky. Univ. prof. Oxfordský *Roger*

B a c o n, jenž dal základ nynějším vědám empyrickým, napsal: „Učte nejprve mladé lidi fysice a chemii, dříve než jste je utvrdili v náboženství a mravouce; pošlete k národům akademického učence, dříve nežli jste jim dali missionáře, — a — zděsíte se výsledků. Víra to jest ta vzácná přísada, jež chrání vědy před hnilobou.“ Sám **V o l t a i r e**, největší rouhač a učenec hrozil se před nevěrci, o nichž napsal: „Bezbožec (atheista) jest da reba, krvežíznivec a jedná důsledně, je-li jenom jist, že se mu nedostane trestu od lidí. Bez víry v Boha jest si tato obluda bohem sama a obětuje sobě také všecko, co jí překáží.“ (Hom. s. l. ath.) „Bezbožectví protivuje se blahu lidstva, nemá uzdy pro své nepravosti, v něm spočívá i nejbídačtější srdce schopné všech neřestí; bezbožectví jest největším ze všech zločinů, dělá z lidí šílence a ukrutníky.“ (Oevr. 1. 62.)

„Náboženství jest hlubokou a odvěkou potřebou lidstva,“ napsala **Eliška Krásnohorská**, když byla napadena časopisem svedeného studentstva a obviněna z klerikalismu, že se dívky výrob. ženského spolku učí sv. náboženství a chodí k zpovědi. „Prosím mladé pány o poučení, napsala, jaká nauka by se měla zavésti na školách místo náboženství? Neříkejte stále: to ne, to ne, to právě ne . . . ., ale ukažte nám jednou to pravé. Vyhladte dnes náboženství se světa a zítra vyrojí se tisíce představ jiných, nevyspělých, bizarních, šílených. Jestli náboženství poskytuje věřícím tolik útěchy v bédách života a tolik čisté ušlechtilé mravouky jako křesťanství, jest náboženství to špatné? víte něco lepšího, co by dívkám mohlo býti doporučeno? Povězte, které z 10 přikázání Božích je dívkám záhubné? . .“ Tisíce učenců na výsost velebí křesťanské náboženství, tisíce učených

nekatolíků vrací se do církve Kristovy; jen ubožák nemyslí, svedený neb vášním holdující šlape po tom, co jest člověku nejsvětějším! „Náboženství,“ praví franc. učenec **N e c k e r**, „jest nejjistějším průvodcem, ježž nám nebe dalo na zemi.“

Slavný umělec staveb., spisovatel německý **Jindř. H ü b s c h**, jenž studiemí našel pravdu v církvi Kristově a z protestantismu přešel ke katolíkům, napsal: „K nevěře a zamítnutí víry katolické vede nevědomost a nikoli věda; kdo zamítá víru katolickou, ten nechce se poučiti o pravdě, nechce vážně a upřímně bádati.“

Učený státník a právník, profesor univ. v Bonnu a Berlíně **Dr. J a r c k e** vážně hledal pravdu a pokoj duše, stal se z protestanta katolíkem, a před smrtí pravil: „Řekněte každému, kdo chce slyšeti, že své největší štěstí našel jsem v církvi katolické; že jsem nikdy nemluvil, nepsal proti přesvědčení, že jsem velice býval zarmoucen, když se ubližovalo katolické církvi.“ — Něm. filosof **S c h e l l i n g** ve své závěti filosofie před smrtí napsal: „Vyznávám, že rozum lidský bloudí, odkázán jsa sám na sebe a zbaven zjevení. Kdo chce býti dobrým filosofem, musí býti dobrým křesťanem. Tomu jsem se naučil zkušeností čtyřicetiletou.“ **A T r o p l o n g**, president nejvyš. dvoru soud. ve Francii pravil: „Když jsme mnoho viděli, mnoho slyšeli, mnohému se naučili, a mnoho zkusili, staneme-li posléze u hrobu, tu teprve poznáváme, že žádná kniha není tak pravdivá, jako katechismus t. j. učení katol. církve.“ Podobně svědčí franc. učenec **J o u f f r o y**: „Všecky soustavy filosofické neplatí tolik jako jedna stránka katechismu. Vítězství nad světem zůstaveno jest jedině náuče křesťanské.“